

Eredeti Jatekszin Kiadja a magyar todos tarsasag. (Original-Schaubühne.) hung. 13. Föür es por Szomorujatek 5 felv. (Edelmann und Bauer. Trauerspiel in 5 Aufz.)

Egyet. ny.
Buda 1844

Signatur: 55706-A.13
Barcode: +Z167496409
Zitierlink: <http://data.onb.ac.at/ABO/%2BZ167496409>
Umfang: Bild 1 - 164

Nutzungsbedingungen

Bitte beachten Sie folgende Nutzungsbedingungen: Die Dateien werden Ihnen nur für persönliche, nichtkommerzielle Zwecke zur Verfügung gestellt. Nehmen Sie keine automatisierten Abfragen vor. Nennen Sie die Österreichische Nationalbibliothek in Provenienzanangaben. Bei der Weiterverwendung sind Sie selbst für die Einhaltung von Rechten Dritter, z.B. Urheberrechten, verantwortlich.

Hinweis: Das Dokument enthält hinterlegte Textdaten, die eine Suche in der Datei ermöglichen. Diese Textdaten wurden mit einem automatisierten OCR-Verfahren ermittelt und weisen Fehler auf.

KAIS. KÖN. HOF

BIBLIOTHEK

55.706-A

Alt-

b. Co. 262.

55706-A.

113. No. 262

13.

EREDETI JÁTÉKSZÍN.

KIADJA

A MAGYAR TUDÓS TÁRSASÁG.

TIZENHARMADIK KÖTET.

F Ő Ű R É S P Ó R,

a m. t. társaságtól 1843-ban 100 aranyat nyert
szomorújáték.

BUDÁN,

A MAGYAR KIR. EGYETEM BETŰIVEL.

1844.

FŐUR ÉS PÓR.

SZOMORÚJÁTÉK

ÖT FELVONÁSBAN

OBERNYIK KÁROLYTÓL.

Jelige: Művem nem épen nyerni jő; —
Magasról bukni is dicső! —

PESTEN, 1844.

EGGENBERGER J. ÉS FIA

MAGYAR ACADEMIAI KÖNYVTÁRSOKNÁL.

SZEMÉLYEK:

GRÓF ZALÁNFY KÁLMÁN.

JULIA, nőtestvére.

SZENKEY MÓRICZ.

AMÁLIA, dalszínésznő.

TOLLASI, hírlapíró.

KATI, Julia szobaleánya.

EGY POLGÁR.

MEGYEI TÁBLABIRÁK, csendőrök.

ELSŐ FELVONÁS.

(Kéjelemmel bútorozott szoba, íróasztal, mellyen irományok és könyvek rend nélkül hevernek. Előtte SZENKEY Móríczt ül, s mély figyelemmel egy levelet olvas.)

ELSŐ JELENET.

SZENKEY (egyedül.) Vállaljak hivatalt? — Fölsegítnék az alispányi székre? — Miért? Hogy szolgálja legyek másnak; — rabja hivatalomnak? — Nem; szabad akarok lenni; szabadságot akarok élvezni, mellytől éltemben annyi ideig fosztva valék. Lelkem nyugalmat, pihenést és szabadságot kíván! — Én tudom: mit tesz a lelket és akaratot lekötöni! én érzem, — igen érzem a szolgaság legkinosb pillanatit! — S most úr és kötetlen akarok lenni! Vigyétek boraitokat, embereiteket, kik vakon vezetőik után kiáltják a szájaikba mondott nevet; s tegyetek magatoknak

más rabszolgát! (készületbe teszi magát, hogy egy levelet írjon, az ajtón kopogás hallik.) Szabad! —

MÁSODIK JELENET.

TOLLASI (belép.) Alázatos szolgája; Domine Spectabilis, szüntelen munka közt, mint egy hírlapszerkesztő! —

SZENKEY. Szolgája önnek, szerkesztő ur! (készszerítés.)

TOLLASI. Sajátképen én nem is szerkesztő: csak az ujdonságok közlője, összeszedője, sokszor talán költője vagyok. De hiszen ez sokak előtt még fontosabb tárgy, mint a legnevezetesebb politicai esemény, pedig korunkban a politica láthatára igen nevezetes nézőhely! Csak most is, nemde gonosz híreket közöl az ujság? Mit mond ön Sz. megyei gyűlés hőseire s tragicus eseményére?

SZENKEY. Még nem olvastam az ujságot.

TOLLASI. A mi hírlapunkat sem?

SZENKEY. Azt sem.

TOLLASI. O, levelezőink érdekes dolgokat közölnek; valóban érdekeseket. A Sz. megyei történet *delicieuse*! Születési aristocratia, pénz-aristocratia: ez mind passable; de uram, bot-

aristocratia! illyesmi csak China nyomorú népénél látszhatott lehetőnek. Ön keserűen fog nevetni olvasásán, meglátandja.

SZENKEY. Bármilyen történet meggyei életünkben, engem meglepni nem fog. Gazdag aristocraták, szegény és műveletlen, s azért vásárolható alsó nemesség közt az út minden visszaélésekre nyitva van. Higye meg ön: míg oligarcháink törve nem lesznek, addig ez alkotmánynak nincs üdvössége! Ész, pénz, születés, felülemelik őket az írott törvényeken; s az ősiség csiga-héja védi még akkor is, ha különben fényüzéseik- s kicsapongásaikkal tönkre tevék magokat; s mit tehetnek ellenük a szegény megyei tisztok, ha tekintetők és pénzök seregvédőket állitnak melléjük!

TOLLASI. Fájdalom! — A propos! Ön ügye a megyében igen jól áll. A közelgő tisztujításra mindenki önt ohajtja alispánynak.

SZENKEY. S én sajnálom, hogy e megtiszteltetést el nem fogadhatom.

TOLLASI. Mit? ön nem vállalna hivaltat?

SZENKEY. Nem uram, nem vagyok idegen a fénytől: de független kívánok lenni.

TOLLASI. Megvallom, csodálom önt; s e nyilatkozatot nem vártam. Mi fiatalok már szavazatokat szereztünk ön számára. Ön tudományos és munkás; s mit ér a lelki erő, ismeret, ha nincs

kör kifejteni hatásukat? — Én alig tudhatok egyebet, mint ujdón híreket összeszedni, s azokat fashionable felöltöztetve a világ elébe adni; s még is fölléptem a közpályára. Mit a közönség elébe éldeletül adok, nem fáradozásim, gondolkodásim szülötte: — néhány új esemény — pletykaság — s még is kimondhatja, hogy illy csekély fáradsággal is honomnak nem használok? Mit tehet még az, kinek elme és tudomány mint letett kincs segédül állanak?

SZENKEY. Köszönöm önnek e véleményét: de én nem akarom a hivatal ezer hűtlen terheit magamra venni.

TOLLASI. Megyénk szabadelmű fiai épen illy férfit kívánnak az elnöki székre. Itt sok gazdag és hatalmas ur, mágnások és magnásocskák birnak javakat. A közrendü nemesség jogai elnyomva. Néhány értelmesebbek tehát olly első tisztviselőt kívánnak, ki ez oligarchák ellene lévén, bitorlásaiknak ellensúlyt vessen a mérlegbe! Igen! majd el is felejtém. De hiszen ön tudja már; hisz olvasá a városi ujdonságokat.

SZENKEY. Nem, én nem olvastam.

TOLLASI. Nem olvasá ön? Ez különös! Embereink ezeket mindig legelőször elolvassák; ha szinte azután a hirlap fontosabb helyeinek átnézé-

sére nem is érnek. Tehát e szerint nem tudja ön, hogy a fényűző gróf Zalánfy városunkban van.

SZENKEY (felháborodva.) Gróf Zalánfy.

TOLLASI. Igen, uram, hallám, hogy az ön atyja egykor a gróf szüleinek halálos ellene volt.

SZENKEY (zavartan.) Igen, igen, úgy volt! — S mikép tudja ön, hogy ő itt van?

TOLLASI. Mikép tudom? Fama kisasszony, kinek udvart szoktam tenni, szintugy mindent kibeszél, mint akármelly hölgy, sőt nem csak hölgy — akármelly férfi. Nem hinné ön, hogy a hirlapi újdonságok írójának bureauja reggtől délig tele van mindenféle emberrel. S mit hoznak? Hireket. Szépeket, rutakat, érdekes vagy érdekteleneket, valókat vagy alaptalanokat, az mindegy. Sokszor egy alaptalan hír és költemény kedvesebb előttem, mint három való történet; mert amaz, mivel senki nem tudja, érdekesebb s majd mindig hirlapi vitákra ad alkalmat, s én semmit sem szeretek jobban, mint a korunkban olly közönségessé lett apró journali pörlekedéseket — — —

SZENKEY. Igen, igen; de mikép tudja ön, hogy gróf Zalánfy városunkban van?

TOLLASI. O, a dolog igen természetes! Emlékezhetik ön, nemrég mi botrány történt a városi német Thalia templomában. Egymást érve jöttek róla a hírek hozzám. Sőt magam is, köz-

tünk legyen mondva, hasonlóul sok másokhoz, kik a német színház frequentatiója ellen declamálnak, ott állék a parteren. Mit tettek a magnások? kik tették? ki mellyik páholyban volt: ezer ember hozott róla hírt, pedig magam is mind ezt jól tudám. A seigneurök páholyai közt azonban volt egy, mellyből egy mennyei szép és fejedelmi arcz sugárzott le. Utána jártam, ki lett legyen e magasztos hölgy; és ime jól értesültektől azt hallám, hogy az Zalánfy Julia, Zalánfy Kálmán grófnak nőtestvére.

SZENKEY. Julia! Julia! nemde? — Szőke hajjal, nagy kék szemekkel?

TOLLASI. Meglehet. Olly részletesen nem vizsgáltam meg, mint a híreket. Csak felületesen, mint a mai korszellem, s azonban azóta több szép arczot is láttam.

SZENKEY. S mit tud ön, régen vannak városunkban?

TOLLASI. Hallám: néhány hete érkeztek: a telet s unalmas idejüket a városban tölteni, s alkalmasint, — hogy a mai egynémelly politicus író szokása szerint, nyomaték kedvéért kitételemnek rimcsengést adjak, — pénzüket elkölteni. S nem rossz. Gróf Zalánfy úgy ért a pazarlás-hoz, mint akármelly angol lovag művész mester-ségéhez. Soirékat ad, játszik, pénzt kölesönözget,

két annyi tőkét kötelezve, a la bon ton és ősi szokás szerint. Mikép mondják, már annyira van, hogy adósságai megközelítik egész értéket, s a csekély papiroskák kastélyával, kerteivel nem sokára ollyforma komédiát fognak űzni, mint Pharaó sovány tehenei a kövérekkel.

SZENKEY. S a gróf nőtestvére szép alak nemde? Igen, ő szép!

TOLLASI. Charmant, kellemes: de tudja ön, már túl van az első fiatalság évein, azonban így is, ha a szépségek kritikusa volnék: városunkban a második helyet a contesse nyerné el. Bár némely-lyek elsőnek tartják is; — no; ezek némi aristocraticus fiatalok, kik nem akarják azt sehogy megengedni, hogy egy színész hölgy egy inagas grófné előtt elnyelje az arany almát.

SZENKEY. Színésznő? Mellyik az?

TOLLASI. A szép és bájos Amália.

SZENKEY. Amália? Nem ismerem.

TOLLASI. S ön még nem hallá őt? Nem hallá dalolni.

SZENKEY. Nem emlékezem; mert színházban ritkán jelenek meg.

TOLLASI. Nem hallá ön? Ezt ki ne mondja az ifjak előtt. Illy elmulasztások által az ember sokat vesz a közvéleményben. Ki őt legalább egyszer

meg nem tapsolá, az nem gentleman, nem szabadelmű! Ezt tartja a világ ítélete!

SZENKEY. S nem tudja ön, honnan jött hozzánk az említett dalosnő?

TOLLASI. Én nem tudnám?! Szomszéd testvérházából Erdélyből. — Néhány napja lépett fel először, s szörnyű furorét csinált, nem annyira művészete s hangja, mint szépsége által! Mert, — bátran kimondhatom, itt senki sem hallja, ő csak kezdő. Hanem szép, szép, mint a tavaszi virág. Mai cikkemben hosszasan megdicsértem hangját, játékát, mert szépsége fölemeli mindkettőt: azonban ez nem csuda; a szép mindig biztosítva van a felől, hogy egyszersmind műveltnek, jónak mondassék; valamint a ki gazdag, egyszersmind számot tarthat a tanult, okos, nagy-lelkű nevezetre! Hirlapunk ugyan elvének tartja, hogy színházi ügyekkel s személyekkel bajlódni méltóságán alól van, hacsak néha őket amugy dictatori hangon ostorozni nem kell: azonban a szépség mindenben kiváltsággal bir, mint a magyar nemes; s így mi is meglágyítók politicus kemény tollunkat, s engedtünk a bájnak, mint a hatalmas Roma Göröghon művészetének. S ez azért is van, hogy lapunk a közvélemény izlésének kedveskedhessék.

SZENKEY. Nem hallotta ön, hogy családi nevén mikép nevezik őt?

TOLLASI. Királyok és színésznők többnyire csupán kereszt névvel szoktak birni. — Kik közelebről ismerik vagy ismerni akarják, Ligeti Amáliának nevezik: azonban rien de tout ça! Mindkettő csak költött név!

SZENKEY. Tudja ön?

TOLLASI. Biztos adat után. Lássa ön: néhány nappal ezelőtt egy ifjú ember a színház csarnokában egy zsebkendőt talált. E történet, mint más egyéb is nálunk elbeszéltetett, sőt a kezkenő le-téteztett, hogy a nyilatkozó tulajdonos onnan elvi-hesse. A kezkenő a szép színésznőé volt, s olly szerencsés leheték, hogy saját kezeimmal adtam vissza. S körülnézvén azt kandiságból H. K. be-tüket találam szegletén.

SZENKEY. H. K. betüket? Bizonyosan látta ön?

TOLLASI. Minden bizonynyal. S e két betű ezerféle találgatásokra adott alkalmat. Mert két-ségkívül a szép hölgy valódi nevét e két betű zárja magában.

SZENKEY. Ha ő volna! Meg kell tudnom (fenn.) S hol tart szállást a szép dalosnő?

TOLLASI. *** utczába, numero, numero (tár-czáját kiveszi.) Numero 634 első emelet, jobbra első ajtó. Azonban látogatásokat nem igen fogad el.

Ujonecznak kell a színpadon lenni; mert a fiataloktól tartózkodó. Ámbár a gonosz világ azt állítja, hogy ez azért van; mivel egy két különösen kedvelt lovagjai vagynak. Lehet, hogy a világnak igazsága van.

SZENKEY. (élénken) Hazudság! rágalom! Igen, igen, az illy hírek költöttek szoktak lenni.

TOLLASI. (félre) Hohó! itt aligha többet nem tudnak a színésznőről, mint én. (fent) Meglehet, s legyen úgy. Egy színésznőnek élte szabad, s tőle az erkölcsiségről senki sem kér számot! — Nekünk, kik körében nem vagyunk, annyi minden esetre szabad, hogy hozzá a páholyba szemcsövezhetünk.

SZENKEY. Mellyik páholyban szokott ülni?

TOLLASI. Legfelső sor harmadik a színpadtól. Elmegyen ön ma a színházba?

SZENKEY. Talán!

TOLLASI. Drámát adnak, a közönség gyér leendő. Én minden esetre megtekintem, mert nem akarom az egyszeri író példáját követni, ki színbírálatot írt olly estvékről, mellyeken a színházban meg sem jelent. Azonban (óráját kiveszi) még játékidéjéig némi fontos dolgot kell elvégeznem (kalapját veszi.) Reménylem a színházba találkozandunk.

SZENKEY. Elmegyek.

TOLLASI. Ajánlom magamat (Szenkey kezét megszorítja, Tollasi el.)

HARMADIK JELENET.

SZENKEY. (egyedül) Hideg divat, s hírfészek! Azonban szabadelmű, s hirkutatásai nem ritkán hasznos szolgálatokat tesznek. — Hugom? Ha ő lenne! Egykor azt írák hozzánk Amerikába, hogy szinpadra lépett. Nevét bizonyosan megváltoztatta! H. K. betűk! Bizonyosan ő! — Színházba megyek. Ott látni fogom. Nem ösmerek reá annyi év után. Nem; bizonyynyal nem. — Egyenesen hozzá megyek. És ha idegen leend! Mit árt? — Ha testvérem ő: le kell lépnie a pályáról, melly a világ balitéleteit zárja magában. Én úr és gazdag vagyok, s véreimnek boldogoknak kell lenniök (csenget, inas belép.)

NEGYEDIK JELENET.

SZENKEY. Menj *** utczába 634 szám alatti házba. Az első emeletben fölkeresd Ligeti Amália kisasszonyt, ki a színházban énekelni szokott; érted?

INAS. Azt, kiről nótát is irtak valamellyik ujságban?

SZENKEY. Igen! menj hozzá; s mond meg nevemben, hogy látogatást akarok tenni nála. Most néhány percz múlva.

INAS. Értem uram.

SZENKEY. El ne feledd: *** utca 634 szám.
(Inas el.) A látogatást bizonyosan elfogadja, azért készülök. (el a mellék ajtón.)

ÖTÖDIK JELENET.

AMÁLIA szobája izléssel bútorozva, gróf ZALÁNFY, és

AMÁLIA a belső szobából kilépnek.

KÁLMÁN. Igen, igen, csak fogadja őt kegyed.
Addig én távozom.

AMÁLIA. De nem ismeri ön azon embert?

KÁLMÁN. Szüleink ismerék egymást; jószágunk szomszédosok valának. Pör és örökös harcz dühöngött a gróf Zalánfy és nemes Szenkey család közt. Az öreg Szenkey gazdag volt; s gazdag nemesek büszkék, és örömet ellenkeznek a mág-nási renddel. Hahaha! ön még nem tudja ezeket szép Amália. Végre az öreg Szenkey egy atyám ellen indított pörben tetemesen megbukván, egyetlen fiával Amerikába ment. S ez egyetlen gyermek; ki kegyednél hódoló látogatását akarja tenni. Mondják, eszes, tanult. — De nem gentleman;

társalkodása feszes és pedant! — . Látszik, hogy az udvariatlan köztársaságban növekedett. Azonban — megvallom, becsülöm őt, hogy olly hölgynél megjelenni kíván, kinél gróf Zalánfy teszi udvarlását. Ez merész, derék fiú! Nemde kedves Amália! Lehet, hogy a kegyed bájai fejét megzavarák, s ilyenkor a tudományok segédtelességül állanak. Ha szerelmet találna kegyed előtt vallani: legyen, kérem, iránta irgalmas. Illy vetélytárs ellenébe bátorságosítva vagyok. Tegye őt ámitásba. Hisz ezzel legtöbbet használhatunk bárkinek. Ő gazdag és hatalmas. Ösmeretsége s ersénye kegyednek ártani nem fog, csak hatalmat kell fölötte nyerni.

AMÁLIA. Uram, mikép vélekedik ön?

KÁLMÁN. Megbocsáss szép nő! (kezét ajkához viszi) Tudom, tudom: a hölgyek legnehezebben veszik, ha hűségöket kétségbe hozzák. Kegyed hű maradand hozzám, nemde?

AMÁLIA. Ön szerénytelen illy kérdést tenni.

KÁLMÁN. Nem látja kegyed nyugalمامat? Tanúja, hogy bízom kegyed szívében! — Azonban távozom. Az újhős érkezni talál; látásomon zavarba jőne, s elfeledné a könyveiből betanult szerelmi szavakat, pedig kegyedet nem akarom megfosztani a játéktól. Leend szerencsénk kegyedhez a színházban?

AMÁLIA. Elmegyek.

KÁLMÁN. (óráját nézi) Még csak öt óra. Reménylem, játék kezdeteig vetélytársam elvégezendi udvarlását. — Azért; — szabad kegyedet a színházba elkisérnem?

AMÁLIA. Felettébb fogok örülni e kitüntetésnek.

KÁLMÁN. Most ajánlom magamat szépségednek! A viszonzlásig szép hölgy (kezet csókol.)

AMÁLIA. Isten önnel, kedves gróf (bemegy a mellék szobába).

KÁLMÁN. Mégis szeretném tudni: miképen jön ide Szenkey? Ennyi bátorságot nem vártam volna olly pór nemesben, s olly nevelés után! Azonban, ostoba én! mit töröm akármin fejemet. Nem azért vagyok úr és mágán, hogy csekélységen gondolkodásom fárasztaszam. A leány enyém! — (menni akar.)

HATODIK JELENET.

SZENKEY. (belép, Zalánfyt meglátván megütközik. Kálmán éles szemekkel végig nézi Szenkeyt — csend) Alázatos szolgája.

KÁLMÁN. Szolgája! —

SZENKEY. (félre) Ki ez? Mit akar itt?

KÁLMÁN. (félre) Talán ez lesz a kalandór!
Bravo!

SZENKEY. Hon van a kisasszony?

KÁLMÁN. Igen uram. Egyébiránt tessék cseledeit kérdezni! (menni akar.)

SZENKEY. Köszönöm uram — — szabad lesz tudnom, ki áll előttem?

KÁLMÁN. Gróf Zalánfy Kálmán, szolgálatára.

SZENKEY. (félre) Hah — a gróf — Itt?

KÁLMÁN. S én reménylhetem a szerencsét, tudni becses személyét?

SZENKEY. Szenkey Móricz!

KÁLMÁN. Örvendek rajta. Épen távozni akarték. Megbocsát ön! (félre) Menj szegény, menj. Illy komoly esetben ficzkók nem olly könnyen nyernek szívet. Ajánlom magamat.

SZENKEY. Szolgája önnek! (Kálmán elmegy.)

SZENKEY. (egyedül) Mit keresett ez ember itt? Miért jöve ide? A nagy urak soha sem tesznek látogatást magoknál kisebbeknél aljas haszonlesés nélkül. — Jönek.

HETEDIK JELENET.

AMÁLIA. (kijő a szobából, s Szenkeyt meglátva meghajtja magát.)

SZENKEY. Üdvözlöm kegyedet kisasszony! Megbocsát, hogy illy bátor valék (mélyen vizsgálja Amáliát; félre.) Arcza ismeretlen!

AMÁLIA. Örvendek, uram; nemde Szenkey urat tisztelem házámnál?

SZENKEY. Szolgája! (félre) Egy vonás sem emlékeztet vissza!

AMÁLIA. (megkínálja a leüléssel) Ha úgy tetszik!

SZENKEY. (leül, félre) Mégis kikeresendem a valót! — (fenn) Megenged kegyed kisasszony, ha az ismeretlen első megjelenését is kérelemmel kezdi. — Reménylhetek?

AMÁLIA. Ha mit tehetek. Parancsoljon ön!

SZENKEY. Boldogult atyám, ki messze világ-részen halt el, tartott magánál egy gyermeket, s később ifjút; a gyermek előbb gróf Zalánfyaknál volt — szolga. Igen kisasszony, szolga; — mint egyéb mások, alávetve az uraság kényének, széleyeinek. Azonban a fiú, a grófi udvartól — eljött; atyám házához fogadá őt, s elvivé magával messze az újvilágba, hol 10 évet töltött el. Ott atyám a szegény ifjút több hasznos szolgálat következtében megszereté, s mint saját gyermekét kezdé növelni. Az ifjunak még egy nőtestvére is vala, kit ő itt hagyott Magyarországbán, elvetve szegény sorsban, miként ő volt; mert ő szegény és alacsony sorsból származott. —

AMÁLIA. (félre) O istenem, ez ember talán ismer engemet!

SZENKEY. Atyám elhalt; s én mint testvére-

met vagy barátomat néztem a szegény ifjut, s vissza akarék vele jöni hazámba, azonban egy veszély, melly életemet fenyegeté, s mellyet ő tőlem elhárított, súlyos betegségbe ejtette. Halála közeledék, s néhány perczekkel kimulta előtt ágyához szolitott.

AMÁLIA. (kezkenőjével szemét törölgeti) Szegény — szegény fiú!

SZENKEY. Kegyed sír érette? Valóban ő szá-
nalomra méltó, s jó testvér volt. — Ágyához
szolitott, s elmondá, mit különben is tudtam, hogy
neki egy kisedtségben itt hagyott nőtestvére lé-
tezik. Kért, tompa elhaló szavával, hogy ha ha-
zámba visszajönék, keressem föl szegény és árva
testvérét, s védjem meg szegénység és csábítások
ellen; én megígértem, s a haldokló hideg kezébe
szorítván kezemet, megesketett életemre, üdvössé-
gemre; — s néhány percz múlva nem vala többé!

AMÁLIA. (zokogva) Megholt, — istenem, megholt!

SZENKEY. Igen ő megholt! S én haza jöttem
eltökélve állhatatosan: szentül megtartani fogadá-
somat. O, bár tehetném ezt! Mi mindent tennék,
ha a leányt föltalálhatnám. Kerestem, tudakoztam
utána, minden, mit kitudhaték, annyi, hogy ő ne-
vét változtatva szinpadra lépett.

AMÁLIA. (félre) Ő tudja, — gyanítja talán, ki
vagyok?

SZENKEY. Sikertelen levén fáradozásom a leányt feltalálhatni, most elhatároztam kegyedet megkérni, hogy ha színészeti viszonyainál fogva talán ösmeré a hölgyet, kiről beszélek, vagy ha valaha nyomába akadna, azt nekem tudtul adni sziveskedjék. Higye el: emberbaráti kötelességét teendi ezen szolgálattal, s a távol partokon elhunyt jó testvér siri nyugalmit szerzendi meg.

AMÁLIA. Kedves egy bátyám! — Igen uram tovább nem titkolhatom. Ön részt vesz sorsomban, s jó szive van. Ön előtt kimondom: én vagyok a keresett leány; én vagyok a korán elhunytnek testvére! — (sír.)

SZENKEY. Te? Kegyed kisasszony? — (megöleli, aztán hirtelen visszalép) — Bocsásson, bocsásson meg örömemnek. Kegyed a szegény elholtnak nőtestvére?

AMÁLIA. Igen; szegénységben növekedém én is: de városban. Kik alakomat látták, s hangomat hallották, gyakran javasolták: próbáljam meg a színészetet. Próbát tévék; sikerült, s azóta a színpad pártját fogja az elhagyottnak.

SZENKEY. S most én fogom kegyedet óvni, segíteni, védelmezni. — Azonban bár nem kételkedem is e fölfedezésen, nem veszi talán rosszul kegyed, ha bizonyítványt kívánok.

AMÁLIA. (Toilet-tükrét fölnyitja, s némi leveleket vesz elő) Igen uram, reményilem kielégítők lesznek.

SZENKEY. (körülnézi az irományokat) Ugy van. Ezeket mind ösmerem. S ezen többiek? — Igen; nincs kétségem — Legelőször is kegyednek elhunyt testvérje nevében egy titkot kell fölfedeznem, olly mélyet, mellyet kegyed még gyóntató atyjának sem mondhat meg. Szerető testvére kívánsága ez, hogy e titok örökre homályban heverjen. Lesz elég ereje a női kebelnek, egy titkot megőrizni, mellytől testvérének nyugalma, boldogsága, s kegyed szerencséje függ? —

AMÁLIA. Én tudok hallgatni.

SZENKEY. Esküdjék hát örök némaságot e titok fölött!

AMÁLIA. Esküszöm az örök istenre, éltémre, lelkemre!

SZENKEY. Megelégszem. Tudja meg hát kegyed, hogy a hir, mellyet mondék, nem való! Kegyed testvére él!

AMÁLIA. Él? Testvérem él? —

SZENKEY. Él és visszatért hazájába, — gazdag, dús birtok tulajdonosa, fény és tisztelők állják körül!

AMÁLIA. Dús, fényes? — mindegy, elég nekem, hogy él! Hol van ő?

SZENKEY. A titok, mellyet fölfedék vissza-

tartja, hogy magát fölfedje, becsülete, élte van e titokba letéve.

AMÁLIA. Testvérében talán csak nem kételkedik, ki őt annyira szereti. Hisz én megesküdtem.

SZENKEY. S ha valaha körülmény adná elő magát, mellyben az eskü szava meggyengülne, elenyészne?

AMÁLIA. Uram, mit vél ön? Gyöngé a nő. Szegény gyarló teremtes vagyok, de véretem szeretem, s hitem, istenem, esküm drágább előttem életemnél. Én esküszegő nem leszek.

SZENKEY. Igen. Te nem léssz esküszegő, Amália. Igen, te kedves testvér, mert tudd meg, egyetlen bátyád én vagyok. —

AMÁLIA. Uram! mi kedves szót monda! Ne gúnyoljon ön!

SZENKEY. Nem ismersz? Nem csodálom! Nem hiszesz szavamnak, azt nem érdeklém. Kimondám a titkot. Életemnél nagyobb, fontosabb rejtély birtokosává tevélek, s hitet, bizodalmat én is méltán követelhetek.

AMÁLIA. O, nem látja ön, hogy szívem hitelt ad ön beszédének; ámde valami visszatart. E fényes úr —! Testvérem élve? — itt! — itt? — O istenem, hisz ez sok volna, nagyon sok! Én csak egy szegény egyszerű leány vagyok.

SZENKEY. (haját félre hajtja homlokáról) E sebhe-

lyet ösmered, ezt csak bátyád viselé. Kételkedel még, hogy az vagyok?

AMÁLIA. Nem! — Igen igen, ön az én testvérem. Ön, ön — te bátyám vagy! (ölére rohan) — Kedves bátyám! —

SZENKEY. Lásd; ennyi év után így hozza össze a sors.

AMÁLIA. De te — mikép hittem volna? gazdag és jószágbirtokos vagy, neved nemesi név. Mikép jutottál ehhez?

SZENKEY. Elmondom, hogy megértsd a titkot egészen, mely sorsomat körülszövi. (leülnek) — Tudhatod talán, noha még akkor gyermek valál, hogy szegény szüleink halála után, míg te egy szegény rokonodnál éltél, én a büszke és gazdag gróf Zalánfy-házhoz jutottam — mint szolga. Ifjú valék, alig kilépve az első gyermeki korból: de munkás és merész. Kötelességem vala a család gyermekét az ifjú grófot kísérni az alvó szobától a tanulószobába, s innen játszó helyeire. Szerencsétlenségemre vagy szerencsémre, elmém könnyü és fogékony volt, s így a folytonos hallás által mind azon tudományokat megtanultam, mellyek az ifjú gróf előtt magyaráztattak, míg ő csak kevés előmenetelt tett azokban; mert figyelmet, szorgalmat ki követelhetne a gazdag örököstől, kit minden felől hiú pompa és puhaság vesz körül?

Elég, én lassankint a nélkül, hogy valaki tudhatá, legszebb előmenetelt tevék a tudományokban, s ifjú uram iránt, ki egyszersmind elég kevélységgel viseltetett hozzám, lelkem többsége önértetében, bizonyos lenézést, felsőbbbségi büszkeséget kezdék érezni.

AMÁLIA. O istenem!

SZENKEY. A grófi háznak volt még egy másik gyermeke is, — egy — igen egy leány; — gyermek mint mi, még ifjabb, de mint hölgynek, kinél a báj és szépség virágai előbb kinyílnak, kellemes, — elragadó — s szelid, de méltóságos. — Lásd, vérem most is hullámnzásba jó, ha róla beszélek. Ő olly szép volt, hogy lehetlen vala nem szeretni. Mindennap láttam őt, hallottam hangját, s csuda-e, hogy iránta ifjú s erős láng támadt bennem. Én szerettem őt. Mit gondoltam sorsommal, ifjú kedélyem, szerelmem nem hagyának ezt megfontolni. Aztán én nem vártam, nem reményltem semmit, csak szerettem. Szerelmemben eltűnt a rang-születés különbsége. Érzetem, lelkem magasabban emelt ezeken. Alacsony helyzetemben sem jutott eszembe, hogy átkozzam a sorsot, melly csak szolgának teremtett, nem jutott eszembe, hogy az, kielőször a születési kiváltságok által embert embertől, polgárt polgártól, érdemen kívül érdem ellen külön választott, egymás fölé emelt, a leg-

ocsmányabb zsarnok volt; mert millio nemzedéket, néhányak kivételével, lelki bilincsek, nyomoru szaggathatlan kötelek közé zárt.

AMÁLIA. Szegény bátyám, s mit tevéel szerelmedben?

SZENKEY. Egy napon, — s ezt nem feledem soha, a szobákon menvén keresztül, magányosan találám Juliát, az ifjú grófnőt. Az ajtó a kertre nyílt, s ő a virágokon legelteté szemeit. Megálltam, néztem, — mig végre magam sem tudom, mikép elébe térdelék — ajkaim szerelmet vallottak. Semmit sem láttam, csak őt, s csak azt, hogy a leány arczát büszke harag és szégyen pirja borítá el, és megvetéssel távozott; — de én ujjalag elébe térdeltem, midőn a bátya belépett.

AMÁLIA. Szegény szerencsétlen! S mi történt az esemény után? —

SZENKEY. Az egész család kegyetlen lángra lobbant ellenem: vakmerőségemet nagyobbnek tarták a szentségtörésnél. — Hiszen mi valék szemök előtt, a kevély magas mágnási szem előtt; nem több mint egy négerrabszolga a gazdag kalmár vagy ültetvényes szeme előtt. Hibáztam; de vétkes nem vagyok. S mi vala e hiba is? ifjúi hev s lelkesület lobbanása. Átláthatták volna valómat; láthatták volna, hogy a szegény pórfiúban tehetség és láng rejtezik magasbra vinni föl. De

mikép jutott volna ez olly gazdagoknak eszökbe? Miért törődtek volna egy emberrel — egy paraszttal, ki akármelly műveltség fokán is csak szolga marad? Óljaikban angol ménnek nyertettek, költségen hozattak; s nagy gonddal neveltettek a csikók, és ez szép, igen szép volt a gazdaság és ipar tekintetében. S nem eleget tettek e? Ki követelhetne volna, hogy egy szegény ifjút angol lovaiknál többre becsüljenek, s fölnevelésében, kiképzésében az úri szemek gyönyörködjenek?

AMÁLIA. Bátyám! te fölgerjedél! —

SZENKEY. Nem: de ez emlékezet kínos marad örökre. A grófi ház mint mondám, nem tekinte semmit, csak boszuját, s alávaló szolgát, ki olly merészségre vetemedett (Amália kezét megfogja —) az alávaló szolgát (fojtott hangon) — igen hugom — megkorbácsolva — kiüzé udvarából.

AMÁLIA. O istenem! szegény testvérem! —
(Szenkey fejét lehajtja — szünet) —

SZENKEY. Képzelheted: mi ezer boszút esküvém a grófi családnak. Csak Julia élt bájosan emlékezetemben, mint nyílt virág a fürgetegben, mint szabadító angyal az égő város tűz- és füstoszlopai közt. Talán ifjú hevem bűnre ragad, ha szerelmem neim oltja a boszú lángját. Azonban reménylék az időtől. Az ifjú olly sokat reményl. Nagy urainknak életmódja után reménylém elérni még a grófi ház

leszülyedését, s hívé, hogy egykor mágasb álláspontot vivandók ki. Azonban mit tehettem egyebet, mint szolgálni. Azon jószágbirtoknak, hol a grófi család lakott, másik részét az öreg Szenkey birta. Ehez mentem; s mivel a grófi házzal örökös tusában éle: magához fogadott. Az öreg Szenkeynek egyetlen fia volt: mindkettő őseiktől öröklött betegségben sinylők, s épen indulandók valának Éjszakamerikába; mivel az orvosok javulásul a tengeri utat rendelék. Ifjú valék; kívántam világot látni, s néhány nap múlva utra indulánk.

AMÁLIA. Erre emlékezem. Mint egy tíz évvel történt ezelőtt.

SZENKEY. Igen tíz évvel. A nemes család elvonulva élt: de gazdagon. Lassanként inkább inkább megszeretének, s főleg az ifjú Szenkey, ki velem egykorú volt, s kinek minden körülményeit ismerém. Évek múlva az öreg elhunyt, s meghagyta fiának, hogy számomra egy jószágrészt inscribáljon; mivel nem sokkal halála előtt fiának életét mentém meg. Ismét éveket tölténk a szabadság honában: midőn az ifjú Szenkey érzeni kezdé, s orvosai is jósolák, hogy élte csupán csak egy vagy két évre terjed. Megemlékezve atyja utolsó intésére, született fejében az eszme és szándék, hogy engem, ki érette annyit tevék,

halála után egész jószágában örökösévé tegyen. E végre, hogy az atyafiaitól származható porlekedéseket kikerüljem: megbizott, hogy halála után jöjek haza, s nevében foglaljam el a jószágot. Ezt tenni ugyan egy véték, mellyet törvényeink álarcczaságnak neveznek és keményen büntetnek: de annyi év múlva ki tudhatá azt, milly alakkal birt legyen ő; annnyival inkább, mivel gyermek korában is csak kevesektől ismerteték. Így, halála előtt kevéssel kezembe adá az irományokat. Magyarországra leveleket küldé, mellyek haláloamat jelenték, s ígérék, hogy ő nem sokára vissza jó hazájába. Az eset nem soká bekövetkezett. Ő megholt, s én fogám az okleveleket, s haza jövén, mint ifjú Szenkey Móricz a dús örökséget elfoglalám.

AMÁLIA. S nem gyanítá senki alakodat?

SZENKEY. Senki. Ki is gyaníthatá annyi év, annyi változás után? Most gazdag vagyok: s talán ha akarnám, hatalmamban lennének a módok, a grófi családon boszút állani. Azonban mindennek meg kell szünni egykor. Az ifjúkori sérelmek fájnak: de többé nem uralkodnak bennem olly erővel, hogy miattok nyílt vagy rejtett ellenség gyanánt lépjek fel. A szenvedés órái, a szegénység és nyomor, kényelem- s gazdagsággal váltattak fel; s e sors ajándékában mintegy szükséges mozgató

eszközt tekintem a grófi házat, melynek szigorúsága nélkül most illy szerencse nem jutandott osztályrészemül. Ki jóléttel bir, engedelkeny s hamarabb kész bocsátani. Aztán a sok fáradás után, nyugodt és boldog kívánok lenni: s végre, mit érne a leghelyesebb visszatorlás is? A grófi ház csak az ifjú Szenkeytől, nem pedig a szolgától, kit megsértének, lenne bántva: s e rejtett alak ez ismeretlen álarcz, melyet a mágnás gyermekek előtt a boszú végbementekor sem lehetne fölfedni, megfosztaná azt minden erejétől.

AMÁLIA. S mennyi ideje, hogy hazánkba viszza jövéel?

SZENKEY. Mint egy fél éve. Vélt ismerőim, mint ujságot, nagy örömmel fogadának. Divat embere levék. Azt ohajtá minden, hogy beszéljek előtte utazásimról, külföldi szokásokról. Illyenek az emberek! Örömet hallanak érdekes dolgokat azokról, miket mások tapasztaltak. S én meguntam a sok kérdéseket; elvonultam magányomba. Megútálám a kíváncsi embercsoportot. De fölkeresésnek lakomban is. Néhányan, kik asztalomnak s erszényemnek jövőendőben hasznát akarák venni: megkinálának, hogy a nemességgel alispánynak választatnak. Ajánlatukat megvetém. Miért is? néhány erős karú s hangos torkú bor- és asztalhósnak legyek a hivatalomért lekötelve? Nem. Va-

gyonom mellett más szolgája nem leszek. Csendes-
sen fogok élni magányomban, s vagyonomat s
házamat megosztani veled kedves hugom!

AMÁLIA. Házadat, vagyonodat? —

SZENKEY. Igen! nem akarom megengedni,
hogy élelmedért a szinpadon légy, kitéve a kö-
zönség kényének s gúnyának. Jer hozzám? Re-
ményilem, házamnál nyugodt és elégedett leendsz.

AMÁLIA. S elhagyjam a színházat? Te nem
tudod még, mennyire szeretem én e pályát! Nem
sok ideje ugyan, mióta osztózni kezdék örömében,
fájdalmaiban: s mégis erős kötel kapcsol a színé-
szethez. Ha tudnád: mi szép világ ez, minden
elhagyottsága mellett is!

SZENKEY. (szünet után) Szavaid fájnak; mert
látom, hogy még ifjú lelked nem ismeri eléggé a
világot, az embereket. Lehet, hogy eddig még
szüntelen tetszésben részesülél, s ez elragadja
hiúságodat. De ismered-e eléggé a magyar kö-
zönséget? ismered-e a magyar journalistica sze-
szélyét, önhittségét és zsarnok önkényét? Most
pályád elején reményekkel telve s reményeket
ébresztve leléphetsz, midőn majd később gúny és
megvetés közt állandsz hátrább.

AMÁLIA. O istenem! bátyám, én nem akarom
— nem hagyhatom el kezdett pályámat!

SZENKEY. Vagy talán a tarka fiatalok seregé-

nek örvendsz, kik üres szavakkal s csábító mosolylyal körülröpkednek? Van talán valaki? — Hah! — most emlékezem — kit jöttemkor itt találtam, kiről említést tevék — gróf Zalánfy! Őt itt találtam! Nálad volt, vagy hozzád szándékozott. — Mit keres ő nálad?

AMÁLIA. Gróf Zalánfy?

SZENKEY. Igen; — te tudhatod: miért volt ő itt.

AMÁLIA. A gróf — a gróf látogatását tevé nálam.

SZENKEY. Látogatását? — A gróf? nálad. Hahaha!

AMÁLIA. Bátyám, az istenért, miért e keserű nevetés?

SZENKEY. Volt itt már gyakran a gróf?

AMÁLIA. Igen.

SZENKEY. Létezik talán köztetek némi viszony?

AMÁLIA. Bátyám! —

SZENKEY. Tudni akarom! Lehet titkod előttem? Testvérnek testvér előtt?

AMÁLIA. Igen kimondom: a gróf engem szeret.

SZENKEY. Szeret? szeret. Igen, igen, mint szoktak. — És te őt?

AMÁLIA. (szemét leszögzi s sohajt.)

SZENKEY. Hugom, az istenért! érzesz-e szerelmet a gróf iránt? mondd: — hadd tudjam.

AMÁLIA. A gróf olly nyájas — és — igen,
— szép is.

SZENKEY. Szép? És te szereted őt?

AMÁLIA. (halkal) Igen!

SZENKEY. Szerencsétlen!

AMÁLIA. Szerencsétlen! miért? —

SZENKEY. Hozott-e szép ajándékokat számodra?

AMÁLIA. Igen.

SZENKEY. S te szereted őt? Hiszem, hiszem. Csillogó ékszer, mézes szavak, ingerlő hajlongások, s ime a lány női szív nyerve! — Szerencsétlen, tudod-e mit adál e kapott ajándékokért áruba!?

AMÁLIA. Mit adhaték? Semmit mint szívem érzelmét.

SZENKEY. És jó híredet boldogtalan!

AMÁLIA. Bátyám, az istenért, te igen keserű vagy!

SZENKEY. Igen, s szavaim nem tetszenek ugy-e? Hát nem gondolod-e, hogy a gróffali viszonyt a közhir szárnyára vette vagy legalább veendi. S kit egyszer a hir ajkai bemocskolnak, bár hótiszta legyen is erkölce, még sem lesz soha az emberek előtt ártatlan. S a gróf! — véled-e a grófról, hogy ő téged valóan szeret?

AMÁLIA. Igen, igen; azt tudom: ő szeret engem forróan, tisztán.

SZENKEY. Szegény leány, s tudod-e, miként szoktak nagyuraink szeretni? mint méh a virágot, mint királyok udvari bolondjukat. Nekik gyönyör kell, elszóródás, új új éldelet a salonok szárazságai után, ezeket bármi áron is megszerzik. — Miért is ne? Hogyan nem dobnák ki könnyen a pénzt, mellyért sem ők, sem szüleik nem munkálkodtak? Ők gazdagok; s ha első ősük, ki után dús vagyonukban örökölnék, kincseket halmozott számukra: maradékaiknak legalább el kell tudni azokat pazérolni: s mire tudnák ezt helyesebben elszórni, mint saját kedvteléseikre? Szép leányt ohajtanak, ki elejükbe mosolygjon s szerelmi szavakat rebegjen, s hozzájuk hajoljon forró érzellemmel: ime erszényök nyitva, a tapasztalatlan nőszív hódítva; hogy néhány hónapi, vagy évi ámitás után egy másikért elhagyassék.

AMÁLIA. Nem nem. Gróf Zalánfy nem ezek közül való, kiket — . Ő józivű, nyájas, s megígéré esküvel, hogy hozzám mindenkoron hű leend.

SZENKEY. Eskü? Szerelmi esküt csak a száj szokta mondani, s isten sem hallgatja meg. S ki csalni akar és ámitni, miért ne terhelné lelkét egy hamis esküvel?

AMÁLIA. Te rosszul ítéled az embereket.

SZENKEY. Mivel ismerem őket; s téged megmenteni akarlak egy élet-keserűségtől. Mondd-mikor szokott hozzád jőni a gróf?

AMÁLIA. Mindennap, ha csak foglalatosságai el nem vonják.

SZENKEY. Foglalatosságai? azaz: más szerelmi kéjek. Tehát holnap délelőtt vagy délután?—

AMÁLIA. Előre nem tudhatom; hanem épen most ígéré, midőn távozott, hogy a színházba kísérni eljövend.

SZENKEY. (óráját nézi) Hat óra. Tehát mindjárt jövend. Megvárom; beszélni akarok vele. Tehát már az ismeretség biztos lábon áll! Menj szobádba, én itt várom a grófot. Ha ígérését teljesíti: e pontban jövend.

AMÁLIA. Ő eljövend bizonyosan. De mit akarsz, mit tészesz vele?

SZENKEY. A többit bizd reám, s ne kérdezz semmit.

AMÁLIA. Bátyám, az istenért, mit akarsz?

SZENKEY. Légy nyugodt. A grófnak csak szándékát akarom kitudni; hiszen kihallgatás nélkül senkit sem kell kárhoztatni. Menj szobádba, s ki ne jő hozzánk. Már alkonyodik. Vigyázz, hogy mások előtt Szenkey úr, és nem bátyád vagyok. — Menj menj!

AMÁLIA. Te férfi vagy és bátyám; én nő s így

engedelmeskedem. — (megy s visszafordul) **Bátyám!**
szeliden bánj a gróffal! (bemegy)

SZENKEY. (egyedül) **Talán még ártatlan, hisz**
olly nyílt szívű, mindent kivall; vagy épen ez
mutatná-e elsüllyedését. **Zalánfy, Zalánfy,** ha tisztá-
tlan kezed elmocskolta volna családomat: akkor
— akkor istenemre mondom, egyiknek kettőnk
közül hálnia kell. — **Valaki jó; ő lesz.** — (a szoba
szegletében egy székre leül)

NYOLCZADIK JELENET.

KÁLMÁN. (jö csendes léptekkel, s Amália szobája felé
akar)

SZENKEY. **Megálljon uram!**

KÁLMÁN. **Ki ez? Ah — Szenkey úr. Azt vél-**
tem, már rég vége a látogatásnak. Ön, megval-
lom, igen hosszú darabot akar játszani, ha annak
ourverturje is illy messzire nyúlik. Hanem most
talán csak vége van; s így én következem. (menni
akar)

SZENKEY. **Vissza uram!**

KÁLMÁN. **Vissza? — (félre) Micsoda ember ez?**
Hah! ez fülíg szerelmes! — Uram, midőn önt
itt bejelenték, én épen Amáliánál valék, s hogy
önnek magány kihallgatást adjak, távozám. Re-

ménylem, hogy e figyelmem öntől is viszonzva leend.

SZENKEY. Nem, uram, nem leend. Nekem előbb, mint azon küszöbön betenné lábait, beszélnem kell önnel.

KÁLMÁN. Beszélni? — Milly különös. Jőjön ön házamhoz s terjessze elő kívánatát. Ugy hiszem, hogy egy Szenkey tud annyit, hogy mást saját ügye miatt úton útfélen letartóztatni nem illik. (menni akar)

SZENKEY. Megálljon, gróf úr! — Ön e házhoz jár. Ön Amália lovagjává tevé magát. Ön szerelmi szavakat fecseg előtte. Legyen szabad tudnom: mi célja van ebben gróf Zalánfynak.

KÁLMÁN. Mi célom?

SZENKEY. Igen uram: mi célja ismét, és komolyan kérdem?

KÁLMÁN. (félre) Ez ember megőrült szerelmében, — (fenn) uram ön egy nemét akarja behozni a szerelmi tribunál inquisitionisnak. — Igen hibázik ön, mert az illyesmi kérdésekre senkinek felelni nem tartozunk.

SZENKEY. S nem felel ön?

KÁLMÁN. Nem biz én. Mit feleljek? Ön csak jelen felhevült pillanatában teszi ezen kérdést. Komolyabb perczeiben maga magán fog nevetni,

hogy egy fiatal embertől czélját kérdezheté annak: miért tesz látogatásokat egy szép leánynál.

SZENKEY. Nem uram, én nem fogok nevetni. Mi csekélyebb emberek, nem szoktunk minden komoly vagy apró tárgyakon nevetni.

KÁLMÁN. S pedig olly nevetséges. Hát ha én is kérdőre vonnám önt s tudni akarnám, miért keresé meg a szép színésznőt, nemde nevetni kelene a kérdésen? hahaha!

SZENKEY. Ez ostoba nevetés volt! A kérdés én reám nem illik, erre esküszöm.

KÁLMÁN. Uram! Ön lázállapotban van, s ezért elnézem e durvaságot. — Bizonyossá tehetem önt, hogy bármint akarjon is valaki ingerelni: sokkal magasabban érzem magamat, mint játékaimért, nőért, s épen egy színésznőért felháborodni, összeveszni s vért ontani tudnék. De uram, azt is mondhatom, tartózkodjék olly valamit száján kibocsátani, mi enmagamat sértene; mert becsületem, méltóságom, rangom s születésem czímére hányt mocskokat mindenkor kész fegyverem, a bemocskoló vérével lemosni.

SZENKEY. S én bizonyossá tehetem önt, hogy nem csak a magam, de más engem érdeklő személy gyaláztatását sem tűröm; s a némellyeket lenéző uracskák ellen a kigúnyoltakért védelemre állni nem rettegek. —

KÁLMÁN. Legyünk tisztában. Csekély tárgyakért nem akarom indulatimat felzaklatni. Mi vetélytársak vagyunk. A duumvirek nem egyezheinek-e meg a követelés felett?

SZENKEY. Gróf úr! — —

KÁLMÁN. Igen, igen; legyünk e pontban jó emberei egymásnak, sőt szövetkezzünk össze. Jőjön ön ide bármikor, s ha engem előbb jövőt talál, engedek. S most tehát ön is engedjen nekem.

SZENKEY. Uram! Én vágytársa nem vagyok. De Amália sorsa szívémen függ. Ön azt mondta előtte, hogy szereti. Esküt tett le, házasságot ígért neki. Nyilatkozzék ön neki: mint értsem ezen szavakat?

KÁLMÁN. Istenemre, azon leány igen nyílt szívé! — S ön hamar megnyeré bizodalját. Ej ej! — Öntől én tanulhatnék a hódítói mesterségben valamit.

SZENKEY. Szóljon ön: meg akarja tartani ígéretét?

KÁLMÁN. Meg akarom-e tartani? Milly különöz kérdés!

SZENKEY. Uram, a magyar nemes sok bünei közt, azon erény még eddig fenmaradt, hogy szavával nem játszik; s ki ezt teszi, az hiún büszkélkedik-e névvel!

KÁLMÁN. Ön mindent nagyítóüvegen néz. Hi-

báznám, ha önt is nem a mai hagymázba sinylő politicusok seregéből valónak tartanám. Annyit mégis megtanulhatott volna már eddig a világ szokásaiból, hogy a szerelmi ígéreteket a magyar nemes sem mindig szokta megtartani.

SZENKEY. S ön így beszél.

KÁLMÁN. Mit gondol ön? Komolynak képzelem a szót, mellyben Amáliának hűségéről, házasságról beszéltem.

SZENKEY. Gróf úr — ön —

KÁLMÁN. Igen, a leány nekem tetszik. Kellemes test, szép arcz, — bájos hang. Láttam őt a szinpadon: s én szeretem a művészetet. — S így elkezdem szerelmét megnyerni, mint fiatalok szokták tenni. — De házasságról mit gondol ön? Gróf Zalánfy s egy színésznő!

SZENKEY. S ön tehát csak ámitani, éldelni s feledni akart? Nemde?

KÁLMÁN. Hisz csak nem vagyunk Socrates iskolájából, hogy mindenben az erényt nézzük. Lássa ön: a kertbe nyilik előttünk a lángoló és jó illatú virág. Sajnáljuk-e leszakasztani, mert hervadni fog? Hisz csakugyan eljő más s letépi, — minden ember magához áll legközelebb.

SZENKEY. S merészel ön előttem illyeket nyilvánítani?

KÁLMÁN. Miért ne? Ön titoknoka a missnek

s legyen nekem is az, s különben is kérdést intézett hozzám céljaim felől. Higye meg azonban ön, hogy egyedárússágot üzni nem akarok; s mellettem ön is részt vehet a nő szerelmében.

SZENKEY. Uram, ne hozzon dühösségbe ön — ön

KÁLMÁN. Ne háborodjék fel ön. Látom, avatatlan még a nő ismeretében; ön talán fényes születésnek, jó házból valónak véli a leányt; s ezért remeg becsületéért: de uram, én ösmerem: mi-csoda származású legyen ő. Lássa ön: e szép és gazdag kisasszony testvére udvaromban szolgálta volt, s korbácscsal üzetém el házamtól. A szép miss egy pórleány, — paraszt — haha! No, nem nyugtalankodik ön már érette. Mi gazdagok vagyunk, s kifizethetjük a leányka lelkesmeretét.

SZENKEY. Hah! — Uram. Ön, ön, alávaló, alacsony — csábító, — szívtelen gazember!

KÁLMÁN. Szenkey úr! Ön megsértett. Gróf Zalánfy a becsutelenítést el nem tűrheti. Meglássuk, olly ügyes-e karja, mint nyelve. Holnap délelőtt a város erdejében. Válaszszon fegyvert.

SZENKEY. Kész vagyok uram, — elmegyek, — hozzon fegyvert, millyet akar. Mindegy. — S gróf Zalánfy nem tűr mocskot, mellyet a kimondott szó méltán reá ragaszt: de lelke a csábítás, csalárdság s aljas élvezet mocskait eltűri, nemde?

S gróf Zalánfy becsülete sérthetlen, ha szinte az csak névben él is, mert ő nagy ősöknek ivadéka: de a szegény színésznő ártatlansága, mert az pór-szüléktől származott, az tekintetbe sem jó! — A gróf —

KILENCZEDIK JELENET.

AMÁLIA. Mi történ itt? párviadal? nem, ez nem lehet. Önöknek nem szabad megvívniok. Gróf úr, Szenkey úr, önök nem vevnek ugy-e?

KÁLMÁN. Nyugodjék meg, kisasszony, így kell lenni.

AMÁLIA. (Szenkeyhez) Ön olly jó hozzám. Mondjon le a' párbajról. Mondjon le, ha engem szeret. Ki lesz az én pártfogóm?

SZENKEY. (félre) Szegény leány! Igen, ki fog védni, ha én elesném. Még mitsem tehettem hasznodra. Látása megindít.

AMÁLIA. Gróf úr! Ön nem szól? s ön sem?

SZENKEY. Uram, én önt megsértém; fölhevülésben valék. Ine bocsánatért könyörgök.

KÁLMÁN. Mindjárt tudám, hogy ez lesz a dologból. Ön heves vérű és tulzó. Sérelmem elégtételt követelne, de ön visszavoná szavát, s én megengedek. Reménylem, illy kellemetlen pillanatoktól jövődöben megkiméleud engemet.

AMÁLIA. Köszönöm, gróf úr!

KÁLMÁN. Semmi köszönet kisasszony. Állásom kívánja, hogy a magokat megalázó magamnál kisebbeknek megbocsássak. S most nem veszélyeztetem tovább kegyed csendét ittlétemmel; — ajánlom magamat. — A viszontlátásig szép Amália. (el)

SZENKEY. (Amáliával együtt némán köszön) Megállj, korcs nyomorú ivadéka régi hatalmasoknak. Boszúm el van határozva. Magadnak s egész házadnak dőlni kell.

AMÁLIA. Mit beszélsz kedves bátyám?

SZENKEY. Egykor megtudandod. Jer szobádba. A fölhevülés kifárasztott. Pihennem kell. Jer! (el mennek)

MÁSODIK FELVONÁS.

Pompás grófi terem.

ELSŐ JELENET.

JULIA. (egyedül) — Nincs kedvem olvasni. — Ezen magyar írók mégis különösek. Mindig sürgetnek, hogy olvassuk a magyar munkákat, s azonban nem hoznak elő semmit, mi a lélekre s szívre hatna. — Kinek lenne kedve e szüntelen póriás folyóirati csatázásokat olvasni?! — (asztalára néz s néhány meghívó jegyet vesz elő) Bál és estély?! — Mint örvendtem egykor ezeknek! Milly gyönyör vala, ha az ifju s szép Zalánfy Julia, gazdag első divatú ruhában megjelenhete, s a többi contessek és baronessek, akaratlan s elfojtott irigységgel dicsérék a párizsi szabású öltözetet? Most ezeknek vége! Bátyám titkolni látszik: de én tudom, hogy adósságaink felül haladják javaink értékét. S

ő még most a régi bőkezű; s ez fáj! — Mert ő testvérem; s ha éjeket tölt el a játszó asztalnál, s ezreket elveszteget: tehetek-e én arról? O, bár orvosolhatnám szenvedélyét! — Ím társaságunkat lassanként megvetik a több főházak! E meghívó jegyek közt mágnás név alig látszik. Mind nemesek; olly nép, melly gondolni sem merte volna ezelőtt, hogy családunkat házához hívja. Istenem, istenem, halált inkább, mint elsülyedést! — —

INAS. (belép) Tollasi úr!

JULIA. Tollasi? Nem ismerem — — Jöhet.
(Inas el) Ismeretlen, s hozzám? Ez különös!

MÁSODIK JELENET.

TOLLASI. (belép, megütközik, s aztán előbbre lép) Legalázatosabb szolgája nagysádnak! (félre) Hisz nekem a grófot mondák!

JULIA. Nincs szerencsém önt ismerni.

TOLLASI. Sajátképen én nem ide akartam. Bocsanatot kérek. A gróf ő nágyságát keresem.

JULIA. Bátyámat?

TOLLASI. Igen, — e tévedésnek azonban oka nem vagyok. Künn kérdém a cselédeket: hon van-e ő nagysága a gróf? Bár nem vagyok járatlan a franczia nyelvben: de mikor magyar házhoz lépek

be, s cselédekkel van dolgom: nem akarom azt tudni, hogy magyar ház cselédei idegenek legyenek. S legyenek bár azok: illendőbb, hogy ők genérozzák magokat az urak és vendégek iránt. Így magyar nyelven szólottam hozzájuk. Lehet: nem érték jól szavamat; lehet: én sem értém, mit feleltek. Elég hozzá, én azt hívé, hogy a grófhhoz vezettem. Boszankodnom kellene rájuk, hogy illy zavarba hoztak: azonban, midőn illy magas szerencse élvezetét adák, hogy nagysádat láthatám, enyhítik bennem még a nemzetiség fájdalmát is. Főké, ha e tévedésért nagysád bocsánatát is szabad lesz reménylenem.

JULIA. (félre) Ez ember szabad vérű, de galant! — Ismernem kell. (feinn) Ön olly ügyesen menté magát, hogy ha hiba lenne is a tévedés, az ok egyenesen mi bennünk feküdnék. Ne gondolja ön, hogy nekem kedvemre volnának az idegen majmok: de tudja-e ön, mit tesz az, a divatra nem ügyelni? Azonban szabad lesz-e tudnom: kicsoda ön?

TOLLASI. Czimem csekély, nevem Tollasi. — s a legelső magyar hirlapnál ujdonságok szerkesztője vagyok.

JULIA. Ah! ön az ismert feuilletonista? — Írásaiból ismerem önt. — (félre) Így nem tetszik. Írásmodora mindenkit sértő!

TOLAASI. Nagysád szokta olvasni az ujdonságokat! Ez magnifique! — Nemde érdekes tudnivalókkal látom el a lapokat? Igaz, hogy ezek apróságok; de a mai világ ilyenekkel bibelődik. S én sokat tulajdonítok ez apróságoknak. Lapunk azt tartja, hogy hazai, s főleg városi hír, ha szinte csak egy lakatos durvaságáról vagy egy színész megrovásáról szól is, érdekeseb mint a külföld politicalai eseményeinek fejtegetése.

JULIA. S én úgy vélem, hogy ezek csak azért érdektelenek, mivel nem is igen említetnek: a honiaik ellenben mindenkor erős színben emeltetnek ki.

TOLLASI. Nagysádnak igazsága lehet: de már ebben a közönség izlését kell keresni.

JULIA. Hiszem; azonban úgy vélem, hogy egy néptanítónak, a millyennek tartok egy kedvelt és olvasott hirlapirót, el kell ugyan találni kora és népe szükségeit kívánatait: de azonban a kedvezés mellett, mindenkor adhat az olvasó elébe olyan tárgyakat, mellyeket az más lapban talán meg sem olvasna, mellyek sok előtt unalmasok, érdektelenek; de a mellett tanúságosok. Lásza ön, köz a panasz, főleg nagyjaink ellen, hogy idegen lapokat olvasnak, s hibásak-e ők azért? ha a magyar lapok csak rövid némi kivonatokat közölnek a külföldi eseményekről: pedig, ki itthon hasz-

nálni akar, annak nem elég a maga falujában vagy városokban történeteiből tudomást venni.

TOLLASI. (félre) Szép ész. Kár, hogy csak nő! (fenn) Én nagysád ítéletének igazságát elismerem. S ha én lennék a külföldi hírek közlője, ezután bővebb s kimerítőbb hírekkel szolgálnék: úgy azonban, hogy azért a hazai hírek s kivált ujdonságok ne csonkuljanak (Inas belép s egy bileket ad Juliának). —

JULIA. (olvassa a jegyet) Szenkey? — Gazdag nemes család nemde? — A propos ön nagy ismeretiséggel bir. Ismeri ön Szenkey Móriczot, ki legközelebb alispánnyá leve?

TOLLASI. Van szerencsém!

JULIA. Szüleink e családdal örök pörben éltek. Bátyám, úgy látszik, kibékült egyetlen fiával. Mondják, e fiú eszes és szorgalmas, s a mellett szabad elmű, nemde?

TOLLASI. Igen, ő az ifjúság kedveltje. Mint embert szeretik; mint tisztviselőt félik és tisztelik, szóval: ő a political világ elsőrendű arslána.

JULIA. Valóban, ez ember sebesen emelkedett hirre s köztiszteletre. Ugy hiszem, ez nagy részt onnan van; mivel mint figyelemre méltó ujdonság jött vissza tengeren túlról. Egykét beszéd a megye termében a kormány ellen, a vegyes házasságok tárgyában, s kész a lelkesülés, egyéb-

iránt, lehet, hogy ő méltó a tiszteletre. Ismeri ön közelebbről jellemét?

TOLLASI. O kit ne ismerne egy hirlap szerkesztőségéhez tartozó személy? Szenkey tudományos férfi: de száraz; keblének semmi hajlama művészethez. Komoly és csendes: de lánggal tele kebellemel. Szabad elmű: s mégis legtöbb dolgaiban némi titoktartás és tetszés színe ömlik el; igazságos, de szigorú bíró; takarékos a fősvenységig, soha egy honi jótékony intézetre sem nyitá meg erszényét. Munkás és kitűrő, s mindeddig szinte nőgyűlölőnek tartaték.

JULIA. S most megnősül, nemde? Mikint szokás.

TOLLASI. Nem, nagysád! — Ő csak félig nős. — Hiszen nem ismeretlen talán nagysád előtt volt dalosnőnk a kis Amália.

JULIA. A kis barna leány? — Csinos alak volt. Talán szép is!

TOLLASI. (félre) Csoda, hogy csak ennyit is megenged. — (fenn) Szépnek nem lehet mondani: hanem meglehetősen külső. — Képzeli nagysád — mert hiszen azt tudja, hogy Amália elhagyá a szinpadot.

JULIA. S többé nem játszik? Kár érte! jó másodrendű énekesnő vált volna belőle.

TOLLASI. S miért hagyá el a szinpadot? az a

bökkenő. Mint Hamlet lenni, vagy nem lennie. Képzeli nagysád: egy nap Szenkey úrnál vagyok; s tudakozódik a kis színésznő lakása után. Még akkor erős föltétele volt: az ajánlott alispányi széket el nem fogadni. Azonban néhány nap telik el. Amália elhagyja a színházat s Szenkey lakába költözik; Szenkey pénzt, szót, munkát nem kimél hogy nagy pártja a választáson győzedelmeskedhessék. Nemde különös vonás egy derék férfi életében?

JULIA. És az alispány házánál tartja azon szinpadi leányt?

TOLLASI. Mint testvérét vagy nejét. A kis fölmile magános kalitkába záratott a szabad erdőből. Azóta megy a világ, miként az előtt. Az ifjúság elfeledé őt, mint más akárkit.

JULIA. Ön tehát közelebbről ismeri az alispányt?

TOLLASI. O igen, lehet mondani, mi barátok vagyunk, legalább élv-barátok. Új híreimet rendszeren vele szoktam legelőbb is közleni. Minden jellemváltozása daczára is engem mindig szeret.

JULIA. Tehát jelleme megváltozott?

TOLLASI. No, tudja nagysád, legalább külsőleg szokásaiban. Mert mit mondjak mást az olyan férfiról, ki még ezelőtt kevéssel elvonult szigorú életet élt, — könyvei mellett; s most egy dalos

leányt vevén házához, hivatalt vállal; nagyurakkal társalkodik, vendégségeket, estélyeket ad.

JULIA. S milly emberekből szokott állani az estély házánál?

TOLLASI. Megyei urak, — gazdag ügyvédek. — O, s most legközelebb két kövér táblabíró, kik először othon vacsoráltak és kialudták magokat, hogy az éjet kihúzhassák. A vendégek sorába fénylett a gazdag örmény is, ki néhány ezrével báróságot nyert.

JULIA. Furcsa tarka multság lehet az ilyen!

TOLLASI. Bocsnátot! észre sem vettem, mi rég vagyok terhére nagysádnak. Valót szólva: én jelenleg is egy bizománynyal jövök Szenkey urtól a méltóságos grófhoz. Nem tudom, mikor lehetne szerencsém?

JULIA. Nem tudom hol van bátyám: mind a mellett, úgy reménylem, hogy egy óra múlva itt-hon leend.

TOLLASI. (félre) Szerencse, hogy nem kérde okát jöve telemnek, mert titok; s átkozott szokásom, hogy titkot nem tudok tartani. (fenn) Tehát egy óra múlva. Addig keresztül járom a várost, mert a tudnivalók, a városi visszaélések csak úgy tudathatnak, ha ön személyében látja azokat az ember. — Még egyszer reménylem a bocsnátot tévedésemért.

JULIA. Örvendek inkább, hogy honunk egyik kedvelt naplóíróját megismerhetém. S az ok különben sem ön vala.

TOLLASI. Nem, valóban. — Legalázatosabb szolgálja nagysádnak.

JULIA. (köszön, Tollasi el.) —

HARMADIK JELENET.

JULIA. (egyedül) Ezen nagynak híresztelt férfit régóta kívánom ismerni, s úgy látszik a hirlapíró szája is valódi hirlap. — — Különös, hogy bátyám jó egységben van Szenkeyvel! Szüléink viszázkodása, a nemesi gőg és mánás-gyűlölet a fiúra is átmentek; s Kálmán mindeddig köznemesekkel nem állott semmi viszonyban. Azonban hisz ez tűrhető lenne. Csak egyebekben kimélné meg a családi méltóságot! — S mégis az ismeretség nagy lehet, mert mikép merné házunkat estélyre meghívni. Ez mégis különös, egy Zalánfy Szenkey házánál! —

KÁLMÁN. (jö) Bon jour kedves Julia!

JULIA. Good morning, édes bátyám!

KÁLMÁN. Mi ez? Te angolul köszönsz!

JULIA. S te francziául? Nemde, ha már idegen nyelven beszélünk, igen illő, hogy mindketten különböző nyelven szóljunk?

KÁLMÁN. Neked még kedved van tréfálni, Julia!

JULIA. Valóban, látd, midőn mezei jóságunkban valék, hallám, mint énekel a pacsirta, függve fenn, mint egy levegő-hajó. Akkor gondolám, ime ez énekesnél vagynak sokkal szebb madár-hangok, s mégis a kis madárka megelégszik saját hangjával, s nem tanulja-el a másikat. Csak az ember azon különöz lény, s az emberek között főleg a magyar, ki nyelvével, mellyet tanult, meg nem éri s idegen, kellemetlenebb nyelvek felé kapkod.

KÁLMÁN. S hát okai vagyunk-e mi a divatnak?

JULIA. Való, mi ketten nem vagyunk okai, de igen a többi mágnás-házak. Nem lehetne-e ezen néhány főcsaládnak fogadást tenni, hogy ajkaikat, szükség esetén kívül, csupán hazai nyelven nyitják föl. Ha a sokaságban feküdnék a hiba: akkor nem csodálnám, mert sok ember nehezen egyez valamibe; de midőn kevesekről van szó!! Mi büszkéek vagyunk őseinkre, czimeinkre, miveltségünkre, és méltán, mert gazdagság, hatáskör s tanács a főemberek kezében van letéve; de illő volna már egyszer büszkéeknek lenni arra is, hogy mi nem csak gazdagok és híresek; de első és legnagyobb magyarok is vagyunk.

KÁLMÁN. Igazságod van édes Juliám, te de-

rék lelkes hölgy vagy. De hát mit vethetsz az én szememre? nem pártolok-e bő kezűleg minden honi intézetet, egyesületet? Nem úgy költöm-e pénzemet, mint akármelly magyar? mint akármelly nagy úr?!

JULIA. Fájdalom! igen. De ezzel nincs elégtéve szellemileg a nemzetiségnek. Való, hogy mint egyebekben is tevé, szép öszveggel segített a magyar színházat, az academiát: azonban páholyunk a német színházban áll, s ott töltjük el az estvéket. S valld meg csak Kálmán, a legutóbbi német színházi pajkosság, a szegény énekesnő kifütyülése, nem hoz-e szégyent ránk mágasokra?

KÁLMÁN. O, az énekesnő! való! az egy kicsit gonoszul ment. De kedves Julia! furcsa dolog is volna az, ha mi kivételek lennénk az alól, hogy leginkább minden azon hibába esik, melly ellen legkeményebben harczol. Különben a dolog már feledve van. Városunkban egyik esemény a másikat homályba rejti. (karszékbe dől)

JULIA. A tett mindenkor fenmarad, bár elfeledtetik is. Én pirulok, ha rá gondolok. Kettős okból. Mert főurak olly kicsapongásra vetemedének, mit karzattól sem kelle várni; s mivel a német színház ügyében olly annyira érdekeltétek magokat.

— Azonban halvány vagy — s tested törtnek látszik. Beteg vagy?

KÁLMÁN. Nem. — Nem, kedves, — csak bádjadt.

JULIA. Ismét nem alvál az éjjel, nemde? Igen, te álmatlankodál.

KÁLMÁN. Nem épen. — Egy pár órát aludtam.

JULIA. S nem tudod-e, hogy egészségedre is vigyáznod kell? Az orvos, jól tudhatod, szigorú életrendet szabott elődbe.

KÁLMÁN. Az orvos, — az orvos! S mit ér nekem az élet, ha nem tehetem azt, miben kedvem telik. — Legyek rab, nemde? S így hosszú életet nyerek majd jutalmul.

JULIA. Én azt véltem, hogy ha valaki annyira szeret, mint én testvéred — mégis csak okod van reá, hogy éltedet s egészségedet kiméld. Nem tudod-e, hogy te az utolsó Zalánfy vagy, s őseid iránt tartozó tisztelet is azt sugja, hogy őrizd magadat. Így hagyod-e a régi nagy nevet kihalni? — S engem védtelen hagysz-e a világban?

KÁLMÁN. Istenem, — Julia! — Lásd, én rossz valék. De miért nem mondad ezt nekem tegnap? Akkor itthon maradok. — Lásd, engem inteni, vezetni kell, s neked, ki jó és nemes lelkű vagy. — Ha te mellettem lettél volna: most 20,000 forint erszényemben marad.

JULIA. Istenem! — megint játszottál! —

KÁLMÁN. Mit teheték, mikor annyira ösztönöztek reá. Jatszó társaim jól tudják, hogy örömet játszom, s ha kérésüket nem teljesítem: azt vélik, hogy sajnálom pénzemet, illyet pedig Zalánfy Kálmánról senki föl ne tegyen.

JULIA. Istenem, istenem! hová viend végtére e szerencsétlen szenvedély? Ime jószágaink adóssággal rakvák, jövedelmünk csökkenve, egészséged a gyakori virasztástól megromolva, — és te még is játszol. S mi legfőbb: e rendetlen életmód által meghomályosítád a ragyogó régi családnevet. A többi nagy házak, kik látják tévedésedet, idegenséggel fordulnak el tőlünk.

KÁLMÁN. Szépeket beszélsz kedves Juliám: azonban megbocsáss, szavaid utolsó része nem való. Azért hidegednének-e meg irántunk a többi főurak, hogy sok pénzt költök? Hisz a magyarországi mágnások, többen kevesebben mind sok pénzt kihánynak, s hazánkban az adóssággal terhelt úri jószágokból egy szép királyságot lehetne formálni.

JULIA. Igen, igen, ők megvetnek minket. Való pénzt költ más is s kéjelt más is: de a módban különbözik. Azt mondják, én nem tudom, hogy te, kedves Kálmán, nem a több főrangnak-

kal, hanem aljas naplopókkal, éjtolvajokkal, homályos házakban szoktad pénzedet eljátszani.

KÁLMÁN. Kik ezt mondják, valót szólnak. De mit tesz ez? Ha már pénzemet koczkáztatom, nyerje tőlem olyan, ki szegény; s nem pedig, kinek ezrei vagynak; s ha szerencsém van; ne legyen módom benne: nagy summát nyerni, nehogy valaki azt vélje, hogy én alacsony nyereségvágyból játszom! — S te, miből véled azt, hogy a hasonlók hozzánk idegenek?

JULIA. Nem veszed észre, mennyien elmaradtak házunktól, kik az előtt itt gyakran föltalálák egymást!

KÁLMÁN. Való: de hiszen, mi sem szoktunk azoknál megjelenni.

JULIA. S nézd csak e meghívó jegyeket. Alig látszik köztök néhány főrendű háznak neve. A többi mind csupán egyszerű nemes család. Kálmán! keblem fáj. Mert nem hittem, hogy gróf Zalánfy maradékai valaha olly hírben legyenek, hogy őket egy köznemes, ki a főrendekhez nem számíttatik, házához merészelje hívni. S ime most nézd e jegyeket!

KÁLMÁN. O, ezek! — Mondhatom, derék emberek! — Hisz ezen meghívások minden esetre tisztelet jelei, s megjelenni náluk nem szükség.

JULIA. S miként van az, hogy még házunk régi ellene — Szenkey is. —

KÁLMÁN. Mit? — Szenkey? küldött ő jegyet?

JULIA. Igen! Mit jelent ez?

KÁLMÁN. Azt jelenti, hogy annak meghívását el kell fogadnunk.

JULIA. Te tréfálsz.

KÁLMÁN. Komolyan szólok.

JULIA. S miért épen az egyet? Véled-e, hogy a családi gyűlölség, a gyermekekre is át ne ment volna.

KÁLMÁN. Én nem vizsgálhatom a sziveket: csak a körülményeket: Szenkeyvel, való, már egyszer némi ellenkezésbe jövék: azonban a vita következmény nélkül maradt; azóta ő látszik keresni ismeretségemet, s mintegy leróni akarván elkövetett durvaságát, szolgálatával kedveskedett; s igyekezett részére megnyerni. Mint szokott a megnyerésből lekötelezettség lőn. S most íme kényszerítve vagyok bármi kívánatát teljesíteni.

JULIA. Az nem lehet, tégy kedvére mást. Házánál meg nem jelenhetünk.

KÁLMÁN. Való, bár hivatala fényes, háza csak köznemesé: de tudd meg Julia, ő sokat, nagyon sokat tett értem.

JULIA. Nem Kálmán. — A családi név büszkeségét még le tudnám győzni, ha te úgy kíván-

nád, — s hasznod úgy kívánná: de más olly tárgyak állnak előmbé, mellyekért szégyen, arczpirulás, megalázódás s némi mocskok nélkül Szenkeynél meg nem jelenhetek.

KÁLMÁN. Mocskok — szégyen nélkül Julia? — Mi volna ez?

JULIA. Istenem! — nem tudod; mindent kimondjak-e? Nem jut eszedbe, hogy Szenkey házában egy leányt tart, egy szinpadi leánykát. S Zalánfy Julia, mikép menjen olly ház falai közé, hol egy törvénytelen hitves s gyalázat rejtezik?

KÁLMÁN. Igazat szólasz. Te nem mehetsz el. Nem, nem. — O, de mit fog mondani Szenkey? — Azonban talán te említve sem vagy. — Hadd nézzem csak a jegyet. (nézi) Itt vagy, igen itt vagy. O Julia, Julia, ha tudnád, milly kétségbe hozott e meghívás! — Ha tudnád, mennyire szükséges azon embert megnyugtattunk. — Ő nagyon sokat tett értem, s joga van sokat követelni tőlünk.

JULIA. Mit? mit? Mit tehete ő sokat? —

INAS. (belép) Szenkey Móricz úr!

KÁLMÁN. Való, való! épen vártam. Jöhet (Inas el). Julia! Maradsz? vagy szabadba még?

JULIA. Látni szeretném e nagyhirű embert.

KÁLMÁN. Jó; maradj tehát!

NEGYESDIK JELENET.

SZENKEY. (belép, mélyen meghajtja magát) Alázatos szolgálja!

KÁLMÁN. (köszön) Szenkey ur; — — nővérem: Julia.

SZENKEY. (meghajtja magát) Még nem volt szerencsém.

KÁLMÁN. Ritkán szokta magát a házon kívül mutatni.

SZENKEY. (súgva Kálmánhoz) Azért jövék, hogy megjelentsem, miszerint a pénz meg van ígérve.

KÁLMÁN. Valósággal.

SZENKEY. Minden kétség kívül. Ha ön a kötelezvényt megírja: minden perczen föl lehet venni. — Imént Tollasit küldém ezt megjelenteni de ön nem vala hon.

KÁLMÁN. Távolsalék; tehát, mikép monda ön, csupán a kötelezvény hiányzik.

SZENKEY. Igen; ha ön most mindjárt elkészítené — mert a hitelező saját kéziratot kíván. — S én, mint tanú és kezes nevem a föl vétel után aláírandom.

KÁLMÁN. Jó; — ha ön olly szives leend, hogy egy kevés várakozást eltűr, az irományt elkészítem s együtt mehetünk.

SZENKEY. Igen jó. — Menjen ön — s minden kész.

KÁLMÁN. (fenn) Én távozom egy kissé, s itt hagyom önt hugom társaságában. E pillanatban itt leszek. (elmegy)

SZENKEY. (magában) Egyedül vagyunk. (fenn) Valóban nagyságos grófné, rég vártam egy illy pillanatot, hogy kegyeddel tanúk nélkül szólhassak.

JULIA. Mit tetszik önnek kívánni.

SZENKEY. Mondhatom, valóban, mondhatom, — igazán, sokat tevék kegyetekért, — a kegyed bátyjaért, szóval: nagysád, én igen sokat használtam a kegyed bátyjának!

JULIA. (félre) Milly dicsekvő! — (fenn) Ezt már bátyám is említé s én tudom méltányolni ön jószágát. Vegye ön munkáiért szives köszönetemet, miket testvéremért végbevitt.

SZENKEY. Testvéreért? Nem. Bocsásson meg. Hol kegyed van. Ott más akárkiért is bűnnek tartanék valamit végbevinni.

JULIA. Ön igen udvarias.

SZENKEY. Udvarias? Nem. Csak valódi érzetimet akarom kifejezni. — S mégis ügyetlen vagyok, csak árnyékképét is adni annak, mi keblemben él régóta, azon időtől fogva, midőn kegyedet először megláttam.

JULIA. (félre) Mi lesz ebből!

SZENKEY. Igen kimondom, kimondom: én szeretem kegyedet.

JULIA. Uram!

SZENKEY. Szeretem; s kész vagyok szerelmnek mindent föláldozni. Férfiúi erőben vagyok, gazdag és tekintélyes; kívánjon kegyed bármit, ha tehetségemben áll, teljesítve leend, — csak viszonozza ezen szeretetet.

JULIA. Uram, ön vakmerő! — Nem tudja hol áll! Ne éljen vissza a vendégi joggal.

SZENKEY. Vakmerő, nagysád? Nem; sőt igen bátortalan vagyok és kiméletes. Kegyed még nem tudja azt, miért. Én gyöngéd akarok lenni s fenyegetés, erő nélkül akarom meghallani válaszát.

JULIA. (félre) Gyöngéd akar lenni s akarata ellen durva. (fenn) Uram, örömet elhiszem, hogy az egész dolog tréfa.

SZENKEY. Nem, nem tréfa. Még egyszer mondom, én szeretem kegyedet s viszón szerelmet ohajtok. Ajkam nem szokott édes szerelmi szavakat rebegni, de bennem az érzelem óriási erővel bír. — Szép nő, ne vesd meg e forró szerelmet! (letérdel)

JULIA. A nő, bármi állásban is tudja akárki érzetét méltánylani. De keljen fel ön! keljen fel. — Ha bátyám jőne, ha valaki más meglepne; a

világ nem elégednék meg a történnel — gúny, nevetség tárgya lennék.

SZENKEY. Mi közöm nekem a világgal — az emberekkel, kiket mint hasztalan bábokat megvetek. Előttem csak szerelmem van, s kegyed válaszat várom. — Reménylhetek?

JULIA. E hang, e mód nem olyanok ugyan, hogy egy nő szívét megnyerjék, de feledni akarom most ezt — s rangomat; teljesen méltánylom az ön érzetét, s tartson számat mindenkor legforróbb részvétemre s barátságomra.

SZENKEY. Részvét — barátság. — Mit érnek ezek? Ezeket egy estve egy vig társaság lármái közt is szerezhettek. Részvétet, barátságot, milyet a világ ért néhány kidobott arany képes megvásárolni. De én többet kívánok. Minden javaiban részesültem már az életnek. Csak szerelemben nem. Egy általam szeretett hölgy viszonzérlme földerithetné borús kedélyemet, s megédesithetné éltém első szenvedéseit, kegyed lehet azon nő. Angyala lehet sorsomnak. Én nem tudom jobban kifejezni magamat. De érzem, mennyire szeretek. S többet kívánok, mint részvét és barátság.

JULIA. Ön sokat követel. — Mit adhatok én többet?

SZENKEY. Szerelmet. — Legyen kegyed nőm!

JULIA. Uram! milly beszéd ez? Mikép merészel?

SZENKEY. Merészség ez? Kegyed nem tudja a körülményeket; s nem akarom most ezeket említeni. Van bennem valami óriási, mi engem gyötör, s mi egykor mindkettőnkre nézve veszélyes lehetend. — Igen, grófnő, mert én sok sérelmet, bánást szenvedék. De kegyedet olly nagyon tisztellem, szeretem, hogy ha kíváнатom teljesül, s kegyed az életben mellettem lesz, bármi zajongó indulat el fog bennem csendesülni.

JULIA. (félre) Szavai rejtélyesek, s mind ezek, mind alakja félelmes. (fenn) Nyugtassa meg magát ön, — fölhevülésben van. — Hiszem, hinni akarom vonzalmát: de gondolja meg a közt, a választó falat, melly bennünket egymástól elválaszt.

SZENKEY. Erről mit sem tudok.

JULIA. Gyöngédtelen legyek; s kimondjam, hogy a grófi név és köznemes — ?

SZENKEY. Köznemes — nemde — s a grófi fény! Hahaha!

JULIA. Mit nevet ön? Én minden embert becsülök: de polgári állásunknál fogva, ön tudhatja, hogy születés és rang milly választófalakat állítanak fel.

SZENKEY. Jó; kegyed tehát azt véli, hogy a gazdag és hatalmas Zalánfy grófnő lealjasítaná

magát, ártana a magas grófi névnek, ha egy nem mágnás vérből eredett ember nejévé lenne?!

JULIA. Így mondaná legalább a világ? S megvallom: én nem vagyok némi előítélettől ment; s lennék bár az: soha se tudnám eltérni, hogy a világ ítélete, rólam kárhoztatólag s gúnyokat szólna.

SZENKEY. S mit akkor, ha a világ ezt nem tenné? Kegyed azt véli, hogy még mindig magasban áll, hogy gazdag; hogy a név, melyet visel, olly magas fényben áll, mint valaha. Kegyed azt hiszi, kegyed azt véli, hogy midőn kezét egy gazdag nemesnek nyújtja, az által leereszkedik a férfiúhoz s áldozatot tesz. Haha! Kegyed nagy-nak, dicsőnek képzei nevét. — Édes álom! Boldog családás!

JULIA. Mit akar ön ezekkel mondani?

SZENKEY. Mit akarok? Azt akarom, hogy a Zalánfy név nem olly nagy, mint talán kegyed gondolja; — azt akarom, hogy kegyed bátyja, midőn éjeleit aljas társaságokban, még aljasabb tettek közt tölti el: akkor egy kissé visszás és ferde dolog családi büszkeségre hivatkozni. Kegyetek neve nem tiszta, nem ment gyalázattól. —

JULIA. Uram! Én becsülni akarám önt. Ne hozzon fel olly dolgokat, melyek nekem leginkább fájnak: de melyek miatt én azért kisebb s homá-

lyosabb nem vagyok. Úgy vélem, hogy egy nő több kiméletet érdemelne, még akkor is, ha saját hibái homályosítnák meg.

SZENKEY. Julia! szép hölgy! Bocsásson meg hevemnek! Én olly igen szeretem kegyedet. Teljesítse kívánságomat. Igen, kegyednek teljesíteni kell azt. Hosszú idők küzdései után tervemnek valósulnia kell. Boldogságomat tartja kegyed hatalmában; s én a kegyetekét. Ne ontsa le a boldogságot. Legyen nőmmé, mondja ki válaszát! Igen, — kegyed enyém!

JULIA. Vissza uram; bármi közel állana is ön hozzám; lennék bár önnél sokkal szegényebb, kisebb, alacsonyabb, még sem nyitnám meg ajkaimat igenre.

SZENKEY. Nem, nem? — S miért, miért Julia?

JULIA. Szenkey úr, nem pirul el illy ajánlatot tenni egy méltóságát, tisztaságát érző hölgynek?

SZENKEY. Nem; — S miért?

JULIA. Kiméljen meg e magyarázattól. Jusson eszébe önnek háziélete.

SZENKEY. Éltem mocsok és szeplő nélküli.
(félre) Mit ért ez alatt? —

JULIA. (félre) Ez szemtelenség! — (fenn) Én többet nem mondhatok.

SZENKEY. S megveti kegyed ajánlatomat?

JULIA. Mikép ön érdemli.

SZENKEY. Gondolja meg kegyed, mit cselekszik. Kegyed azt véli, hogy még daczolhat velem, s megvethet, mint gazdag és hatalmas. Azonban tudja meg kegyed, hogy a gazdagság, fény, melly kegyedet körülveszi, csak név, vagy egy hasztalan fény és felhő, mellyet egy fuvallat szétűz. Kegyed azt véli, hogy jószágain csak terhek fekszenek. Nem; jószágai túl terhelve vagynak, mint a hajó, melly sülyedéshez közelít. Kegyeteknek semmije sincs. Semmije! Egy szó kell és a hitelezők, — a megcsalt hitelezők szétragadnak mindent; — igen, a szegény hitelezők, kik közül némellyik hálát adhat az égnek, ha kiadott tőkéjének század részét megkaphatja; s veszteségében átkozni fogja e házat.

JULIA. Istenem!

SZENKEY. Igen, kegyed szegényebb a nap-számosnál. Ollyan, minő a lepke, mellyről csak hímes szárnyait kell letépni, hogy rút hernyó legyen. Kegyetek legnyomorúbbak lesznek minden emberek közt.

JULIA. Ez sok, igen sok. Illy kiméletlen. — (félre) S jaj nekem, hogy ő valót szól.

SZENKEY. Reménylhetek? Kegyed megindultnak látszik.

JULIA. (méltósággal) Nem uram, legyen bármi,

— jön akármilyen sors; elveheti minden vagyonomat a szerencse, de nem önérzetemet, lennék bármilyen szegény csapások alatt, alacsony házból; mégis e lélekkel bírva, soha nem fogadhatnám el olyan férfiú kezét, kinek szemei előtt talán kisebb lennék, mint egy más szerető.

SZENKEY. Előbbi szerető Julia, mit ért ez alatt kegyed?

JULIA. Egy olyan szegény teremtményt, kit a férfi nem pirult a világ előtt házában tartani.

SZENKEY. Igen! Amália; — kegyed csak nem róvja fel ezt bűnnek s illedelemsértésnek nálam?

JULIA. Ön elég vakmerő mentegetni magát? S vakmerő ilyen tett, ilyen házi körülmény mellett ajánlatot tenni.

SZENKEY. A világ félreért engemet; tehetek-e én arról. Én ártatlan vagyok. Eszküszöm tiszta minden rágalmazás alapjától. Itt más okok vagynak rejtve, melyekről a világ mit sem tud, s melyeket kegyednek sem lehet tudnia. Azonban kegyed jobb lesz, mint az emberek, meggyőződik ártatlanságomról! Igen; kegyed meg van győződve, s enyém.

JULIA. Vissza uram! Ennyi arcátlanságot nem vártam. Piruljon ön egy leánykát elcsábítani s elvonni pályájától. S piruljon tanult, hivatalt

viselő nemes létére, egy szinpadi leánykát házához venni.

SZENKEY. E leányka derék és jó, mint bárki más; ember, mikép én, mikép kegyed; s pártfogás nélküli mint sok mások, kisebb, alacsonyabb talán ő azért, hogy grófnak nem született?

JULIA. S ismeri őt jól?

SZENKEY. Igen.

JULIA. Akkor szégyenlje magát ön, hogy ajánlatával előlépni merészelt. Véli ön, hogy ha mindent elvesztek, egyszersmind elvesztem önérzetemet is, hogy egy nálam csekélyebb lényvel osztozzam — hogy illy szerető mellett a hitvesi nevet elfogadandom?

SZENKEY. Julia!

JULIA. Igen uram; ön tudja, mint én, hogy azon leány egy alávaló elvetett teremtmény. Pór, szolgálai születésű; s ön engemet azzal mért össze? Ez uram kiméletlenség. Minden csapás végbemehet rajtam, de annyira soha sem süllyedhetek, hogy olly ember neje legyek, ki házánál tart egy olly nőt, ki egy alávaló s udvarunkból kiűzött szolgának testvére.

SZENKEY. Hah! — Kárhozat e hangra! — Most vége a kiméletnek! — Jó; kegyed megveté ajánlatomat s kigúnyolt, kigúnyolta azon lényt, ki előttem legkedvesebb. Nézze kegyed: két ke-

zem van; egyiket nyújtám ki, s szerelmet, békét, segedelmet ígérék: de kegyed gögösen taszítá el azt magától. Most visszarántom a barátság kezét, s kinyujtom a másikat, hogy mennykövekkel ostromozzam e házat; tudja meg kegyed: én gyülölöm e házat, gyülölöm bátyját, önmagát. Igen; két szélvész dühöng keblemben, a szerelem és gyűlölet, s egyiknek győznie kell. Kegyetek hatalmamban vagynak, s egy lépés — s nyomorúbbak lesznek a koldúsnál.

JULIA. Ez szörnyű ember.

SZENKEY. Azt véli kegyed, hogy ostobán, gondolatlanul tevém ajánlatomat? Nem. Tudja meg kegyed, birtokaik hatalmamban vannak. Régibb adós leveleik kezemben; ezek a kegyed aláírásával is ellátva. Ujabb kölcsönök csak az én tekintetem- és szavamra adattak. Egy szót bocsátok ki számon, s a hitelezők, — kegyed tudja, mit cselekesznek. Reményilem, ismeri kegyed a legujabb csődületi törvényt. Igen, a fényes, a nagy, a dicső grófi ház semmivé lesz, egy nyomorú bukottá, vétkes bukottá, ki a büntető törvény szigorúsága alá tartozik. A nagy hősök, a magas elődök ivadéka, a büszke gróf, ki lenézi a kisebbeket egy aljas pénzeszalóvá, hitelezőket kijátszóvá lesz a világ előtt, s a megfosztott pénzbirtokosok átka fogja üldözni.

JULIA. Uram; én megtiltom jelenlétemben bátyámról rosztat mondani. Tegyen bár mit; inditson bármelly alacsony tervet, — buktassa meg házunkat: mi mégis mindenkor azok maradunk, kik valánk; mert, tudja meg ön, hogy én a születés és magas állásbani felsőbbbséget nem külső fényért szeretem magaménak vallani, hanem azért, mert léleknagyságot s nemes gondolkozást csak magas körökben lehet feltalálni. S midőn ön ez aljas kifakadásokra nem pirul vetemedni, nyilván kijelenti, hogy nemesi czímre méltatlan. — Most távozzék ön!

SZENKEY. Jó, s én megmutatom, hogy kegyetek sem méltók a családi nagy névre. Most még büszke aristocraták, kevés idő múlva büszke kolbúsok. — Ajánlom magamat! (elmegy)

JULIA. Istenem! ez ember megfagyasztá véremet. Ha csakugyan boszút áll. — Mi nem vagyunk előtte biztosítva.

ÖTÖDIK JELENET.

KÁLMÁN. (egy irománnyal jő) Hol van Szenkey úr!

JULIA. O, bátyám szabadíts meg, szabadítsd meg magadat ez embertől!

KÁLMÁN. Miért? Mi történt Julia?

JULIA. Ez ember borzasztó. Míg te távol valál: gőgös önhittséggel kérte szerelmemet, kezemet, s követeléséhez fenyegetést ragasztott.

KÁLMÁN. S te mit tevé?

JULIA. Mit tehettem mást? visszautasítám a bizakodót. Egy Szenkey, — s grófnő! —

KÁLMÁN. Igen, igen! így kell tenned. — S mit tett ő?

JULIA. Mit a hozzá hasonló nyomorú lelkek szoktak, ha nem sikerül minden aljas terveiknek. Boszúlással fenyegetőzött. Hitelezőket, csődületet említett.

KÁLMÁN. Csődületet? S valóban fölgerjedt? Akkor veszve vagyunk! — Igen — tőle csak egy intés kell; — mert néhány újabb hitelezőim tőle függnék, szavára hallgatnak, s ő maga több adóslevelet beváltott. — Julia, Julia! te romlásba döntél bennünket.

JULIA. Csak nem akarod, hogy magam anynyira megalázzam, hogy nejévé legyek. — Való, hogy gazdagsága nem megvetendő, hire nagy, a népnek kedvencze, s lehet tanult és eszes: de viselete durva, hajlékonyság nélküli, — feszes — semmi fensőbb ügyességgel nem bír. Midőn előmbe térdelt, akaratlan azon pórszolga jutott eszembe, kit udvarunkból kiűzeténk. — S bármint tudnám

is feledni ezeket: házi viszonyai — hisz tudod azokat.

KÁLMÁN. Igen, igen. Csakhogy a dolog mégis váratlanul történt. Ő sokat, nagyon sokat árthat. Haragjától remegnünk kell. A legújabb törvény, melyet a magyar nemesség önmaga elleni fegyver gyanánt készített, tönkre juttatja minden vagyónunkat. E törvénytél vége a hajdani szép napoknak, midőn az adósságokkal terhelt, úr lehetett a gazdag hitelező ellenében. — Félek a veszélytől.

JULIA. Mit tegyünk tehát?

KÁLMÁN. Való, való. Ez veszélyes helyzet! Kérelemmel nem járulhatok hozzá. S pedig a dologon segíteni kell. (gondolkozva fel- s alájár) — Jó lesz, — ez nem megvetendő terv. — Amália nála lakik. Ő még szeret engem, nem feledett. — Segéljen a szerelem. A leány bohó és jószívű. Jer kedves Julia, a terv kész: kezdjük meg a munkát. (elmenni)

HATODIK JELENET.

AMÁLIA szobája. AMÁLIA ül, egy inas levéllel belép.

INAS. Kisasszony, kérem alásan, egy levél.

AMÁLIA. Levél? — Hozzám?

INAS. Azt mondák.

AMÁLIA. (kezébe veszi) Mehetsz.

INAS. A levélhozó választ vár.

AMÁLIA. Várakozzék. (Inas el.)

HETEDIK JELENET.

AMÁLIA. (egyedül, a levelet feltöri) Istenem gróf Zalánfy —! (olvass) Ő hát mégis szeret engem! — Szeret! hisz tudám én ezt. Beszélni akar velem? — mit tehetek én? Hisz rab vagyok bátyám házában! Igen, igen, szeret! — S én? én? — Ugy van, én is szeretem őt, forrón, forróban mint valaha! —

NYOLCZADIK JELENET.

SZENKEY. (boszús arczczal jő) Hugom! — mi az? — levél? — Kitől van az? ki küldé a levelet?

AMÁLIA. Még nem olvasám egészen (el akarja rejtetni).

SZENKEY. Látnom kell, a jó leánynak semmi titka testvér előtt.

AMÁLIA. Én jó leány akarok lenni, vedd a

levelet. (átadja; Szenkey olvas, félre) **Boszús! Mi érhetett? Hogy éppen e pillanatban kelle jőnie!**

SZENKEY. Szerelmi vallomások! hm! — (tovább olvas) **Beszélni kívánna veled. S te válaszoltál neki?**

AMÁLIA. Nem.

SZENKEY. Akarsz neki felelni?

AMÁLIA. Így illik, azt vélem.

SZENKEY. Mit mondasz kérésére?

AMÁLIA. A kívánság olly igénytelen, — s ő szeret engem.

SZENKEY. Boldogtalan, te szereted őt, nem ő téged. Még nem ismered őt egészen.

AMÁLIA. Nem ismerem?

SZENKEY. Nem ismered. Azt véled, a gróf szerelmet akar előtted vallani; s ha ezt teszi is, hiszed-e, hogy ebben nem más cél, nem más előrenézés rejlik?

AMÁLIA. Nem értelek.

SZENKEY. S én értem a dolgot. — A gróf, az egykor hatalmas gróf — az évezredes ősökkel dicsekvő maradék most megrettent. Egy szegény pórzsületésű, általa megvetett ember a családnak olyasmit sugott fülébe, mi a mágnási vért megfagyasztá. A gyáva elkorcsult ifjú fél, remeg, s hogy magán segíthessen, téged akar eszközül választani.

AMÁLIA. Engem? Hogyan? — Szavaid homályosak.

SZENKEY. Tudd meg: mióta a gróf és köztem a vita megtörtént, legjobb barátja levék neki. Társa a költésben, pénzszerzésben. Ha értéke fogyott: készen állottam valamely tőkét bíró emberrel, ki neki kölcsönözzön. Ő szeretett engem, és szinte nélkülözhetlen embere levék, tekintetem mindenkor tudott neki pénzt szerezni; s ő minden felvett adósságot gond nélkül költött el utolsó fillérig. S midőn már javai túl valának adósságokkal terhelve: enmagam hitelére kölcsönöztem számára pénzt.

AMÁLIA. Istenem! ez mégis sok.

SZENKEY. Így kelle boszút állanom. A büszkeséget, fényüzeést, mellyel annyira szeretnek kitűnni, kelle ellenök fegyverül fordítani. — Kévéssel ezelőtt házoknál valék, s a grófnénak fülébe kiáltám, hogy fényök, gazdagságuk csak üres név, hogy rövid idő alatt a hitelezők mindent el fognak ragadni.

AMÁLIA. Mit tevé! — Szegény gróf! — Ez kemény boszú! Szánom őt! Hagyj fel e szándékkal, bátyám. Ő csapodár, de jolelkü — s a grófnő ártatlan — a szegény leány!

SZENKEY. Julia! O miért kell neki testvérenek lennie? — Miért olly nevelést vennie? Ő nem

hibás, csak a légkör romlott, melyben él. De bátyja megérdemli, kétszeresen megérdemli a csapást.

AMÁLIA. Nem; — neki még sem kell bűnhődnie; segélj a dolgon, ha őket örvénybe hozád. Keblem fáj; ha ő szerencsétlenné lesz — s te általad, — s talán én miattam! Ezt nem tűrhetem; nemde, visszavonod szavadat?

SZENKEY. Nem tehetem.

AMÁLIA. Akkor boldogtalanná tevéd húgodat.

SZENKEY. Mit — s te szánakozol olly emberen, ki téged annyira megsértett?

AMÁLIA. A szívnek nem csak érezni, de feledni is kell. Hisz mikép követelhetem, hogy a gróf nejévé emeljen.

SZENKEY. Nem, nem; de azt megkívánhatád, hogy kebledet — becsületedet ne nézze le, ha már születésedet megveté. Te még nem tudod, miket beszélt a gróf nekem, — mi aljas, gaz érzet, cél vezérli házadhoz.

AMÁLIA. Istenem, te félre értéd őt talán!

SZENKEY. Füleml jól hallott, elmém jól értett. Titkolni akartam előtted a mondottakat; mert nem akarám gyöngéd érzelmeidet megsérteni. Mit érzel, mit gondolsz a férfiről, ki gazdag, hatalmas, szép, s mind ezen tulajdonokat csupán egy leányka elcsábítására akarja használni?!

AMÁLIA. Bátyám — mit beszélsz? — (szemét eltakarja) Teheté ezt?

SZENKEY. Eszköznek néze, eszköznek tekinté szerelmedet, s pénzén akará azt megvásárolni. Gróf Zalánfy a szegény színészeányt kéjhölgyül akará használni.

AMÁLIA. Istenem! ezt nem érdemlem! Én szeretém őt — de híven megőrzém becsületemet. — Bátyám! te szerencsétlenné tevél engem is örökre. E fölfedés — oh — mint fáj ez, ha tudnád. — (egy székbe rogyik)

SZENKEY. Hugom, — mit cselekszel, végy erőt magadon. — Vigyázatlan valék. Jer a fris levegőre. Le kelle egyszer csakugyan lepleznem őt előtted, hogy meggyógyítsalak. Jer jer! (Amália felkel)

AMÁLIA. Most vége mindennek, — s gyűlölöm — megvetem őt én is! (elmennek)

HARMADIK FELVONÁS.

(Alacsony szegény szoba.)

ELSŐ JELENET.

JULIA. Mégsem jó — mégsem. — Hah! kopogás. — Ez ő! Igen ő. —

KÁLMÁN. (belép s egy székbe veti magát, — szünet)
Julia!

JULIA. Hoztál valami reményt?

KÁLMÁN. Semmit.

JULIA. Olly nehéz-e az emberek közt munkát s pártfogást találni?

KÁLMÁN. O Julia! csak most tudom: mit tesz az: szegénynek lenni, küzdeni a sors nyomorával, éhezni, fájni s aggódni az élet ezer szükségein! most tudom, mennyit értek azon aranyok s nagy öszveg pénzek, melyeket egy fölhevülés pillanatában kihánytam, s mennyit érhettek volna azok sokaknak, több ezreknek, hik vérökön váltották

volna, mikép én most váltanék, kincset, pénzt, az élet minden évét kész levén oda vetni egy egy darab aranyért.

JULIA. Most késő! — késő!

KÁLMÁN. De a ki szegénynek születik, mégis boldogabb, mint én, ki a fény s gazdagság öléből hullottam alá. A szegény munkához szokott testtel végzi a mindennapi terhet; s elégedetlenség képei nem gyötrik elméjét. De a ki egyszer boldogság s puhaság karjain rengett, az előtt a szegénység, mint pokolkin tűnik fel. Tagjai nem alkalmasok a munkára, s a lélek még mindig magasb, mintsem magát alacsony sorsába helyheztetni tudná! Oh ettől függ a szenvedés!

JULIA. Én tűrni tudom sorsomat: csak azt nem, hogy a szegénység s nyomor nem csapás, de min- hibánknak lön következménye.

KÁLMÁN. Ez az én hibám, az én vétkem volt. Ostoba én, ki nem ismerém becsét a vagyonnak! ki nem tudám fölfogni, hogy egy megsértett aljas kebel megbántását sohasem feledendi. S most szörnyű a sors, mellybe düntetém. Egy fillér ura nem vagyok; S mégis lelkem nem tud megszabadulni az ostoba büszke tudattól, hogy én gróf vagyok. Százszor elmentem épületek, intézetek előtt, hol a napi munka bő díjjal fizettetik ki. S oh Julia a családi büszkeség, mint boszús angyal riaszta vissza. —

Vessz el nyomorú! így hangzott bennem valami, — vessz inkább nyomorban éhen, mintsem e nevet bemocskold. Nem az egész világ fogja-e tudni e megalacsonyulást? Inkább egy késő büns maradék legyen áldozat, mint annyi dicső név. Így ül lelkemen, éltemen, mint zsarnok, a születési büszkeség s az előítélet. O nem tudják mások, mi szörnyű ez! ezreket, százezreket adnának sokan, vagyonukat feláldoznák egy kis névért, ősökért s czimért, hogy a világ előtt fényljenek, hogy nagyravágyó lelkőknek egy kis eledelt készítsenek, mellyen rágódjanak! — S mit nem adnék én, a mit csak adhatnék, — mit nem tennék, ha e nevet, a születést, ez öntudatot s ezzel összenőtt büszkeséget magamtól elvethetném, s lehetnék szegény, névtelen, elveszve a világ tengerén, ismeretlen, s munkám után magamnak s neked táplálatot szerezhetnék.

JULIA. Szegény bátyám!

KÁLMÁN. Igen, csak illy elvetett állapotban látja az ember, milly szörnyű lidércz a családi büszkeség. Tagjaim elbirnák talán a munkát — bármi kemény munkát: de arczom pirul dolgozni! Dolgozni, midőn minden munkára van fölhíva a természetben!! Illyenek az ember félszedségei. Hamarább tudnék lenni rossz, alávaló, mint napi munkás. — Lelkem könnyebben tőrné, ha a világ

kárhozzátna és megvetne, mint ha kigúnyolna és nevetne. Érzem, érzem a szörnyű örvényt, miszerint e helyzetben növeltetésem, a megszokott munkátlanság, az előítélet s büszkeség miatt hamarabb leszek rabló, útonálló éjjeli gyilkos, mint a több pór seregében dolgozzam.

JULIA. Az istenért, milly beszéd ez, Kálmán? Szerencsétlenek mi — s szerencsétlen minden, ha a külsőségben tartja a méltóságot s családi nevet; ha csak külsőleg szeret fényleni. — Nem, bátyám, míg erkölcsünk tiszta, feddhetlen: addig bármi sorsban, bármelly nyomor közt méltók vagyunk nevünkre, méltók nagy őseinkre. S a magas névnek inkább kell szolgálni arra, hogy keblünket a rosztól visszariaszsa, mintsem hogy a tévedés és botlás okául legyen.

KÁLMÁN. O Julia! Mondd meg, sokszor a bőség és fény közt is nem csak külsőségekben büszkélkedünk-e? — Mindig és örökké csupán a világ ítélete, nem pedig tiszta erkölcsiség eszméje vétetik tekintetbe. Hány tettek mennek végbe a legragyogóbb palotákban, mellyek vagy föl nem tűnnek, vagy feltűnván, elnézést, sokszor méltánylást nyernek: s mellyek mégis annyira nem illendők, annyira nem erkölcsiek és tiszták! Én nem vagyok jobb másoknál s mások nálamnál. De annak, ki büszkeség- s névről beszél, előbb

éreznie kell a nyomort, melly testét és lelkét elcsüggeszti; éreznie kell, a mit én érzek, hogy önmagát, és mást is hibája által szerencsétlenné tevé. — Julia, te értem szenvedsz. Én férfi vagyok, s könnyebben tűröm a nehéz sorsot, mert megérdemlettem. De te — gyöngé vagy, nő — s méltatlan annyi szenvedésre. Látva a szegénységet, az ölé kint, melly alatt hallgatva tűrsz; vérem megfagy s visszaborzadok az élettől. Te jó vagy — s ez nagyobb szemrehányás nekem. — Julia — te sokat szenvedsz értem. Te éhez! —

JULIA. Én könnyen tűröm az éhséget!

KÁLMÁN. Türelme lehet akárkinek, de a türelem is csak szenvedés! — Mond: nemde, éhez?

JULIA. Miért kérde ezt?

KÁLMÁN. Istenem! miért kérde. — Neked nem kell szenvedned. Ha véretem, éltemet, üdvömet adom is érte árúba.

JULIA. Való, az éhség gyakran kínoz. De hiszen nem szenved-e más is?

KÁLMÁN. Istenem! Julia. — De én meg nem foghatom, miért tartogatod azon régi ékszereket, melyeket ügyvédünk munkássága számodra a hiteltelzők elől megtartott. Igaz, hogy ezek ősi emlékek: de midőn az élet szükségai előállnak, mit nem hányunk el magunktól minmagunkért.

JULIA. Ne említsd ezeket. Szívem fáj, midőn tőlök megválni kelle.

KÁLMÁN. Nincsenek már? — Erről mit sem tudok. Hová lettek — Julia, hová lettek? Annyi drágaság, mennyivel a csődöt szintúgy nevezhetjük volna, mint mások, kik úgy bűnak ki alóla, mikép nap a felhőből. Hol vannak az ékszerek?

JULIA. Ne vádolj, én nem vagyok oka, hogy többé nincsenek.

KÁLMÁN. Elhiszem, elhiszem. — De mégis hogyan mentek idegen kézbe?

JULIA. Midőn bukási pörünk befejeztetett, egy szegény s becsületes polgárt jelentének be nálam. — A szegény apa megjelent négy kisded s növeletlen gyermekével, s fájdalmasan panaszlá, hogy néhány ezer forintját, egyedüli vagyonát s ételme alapját neked adá kölesön, s bizalomból részint, részint egyszerű tudatlanságból elmulasztá kiadott pénzét betábláztatni, s a csődületi hitelezők közt utolsó helyre tétetvén, követelése ki nem elégítetett. Gyermekai kenyérért sirtak, s a bús, a kétségbeesett tört szivü apa velök együtt könyezett. Szívemet szakadni érzem e látványon, s büszke szégyen fogott el a gondolattal, hogy gróf Zalánfy maradékai bárkinek is adósai legyenek; s mit ők könnyen elpazarlottak, azért idegen és ártatlan szenvedjen. Kivettem a megtartott ékszere-

ket, s egy ékszerárus a szegény apának lefizette értök a hitelezett pénzt.

KÁLMÁN. Julia, te nagy lelkű vagy! Megfosztád tenmagadat vagyonodtól, családi emlékeidtől, s értem szegénynyé levél. Én kisebb vagyok náladnál s érdemetlen illy testvérré. —

JULIA. Te szeretsz engem. Testvérem vagy. A hiú ékszerek által könnyeket, s egy család szerencsétlenségét mentém meg — és becsületünket.

KÁLMÁN. S birtokodban semmi sem maradt meg a drágaságokból?

JULIA. Csupán egy gyűrű, melyet anyám viselt.

KÁLMÁN. S én semmit sem bírok, Julia! én rossz vagyok. — Add el e gyűrűt, végy magadnak eledelt. — Te szenvedsz; add el e gyűrűt; — különben bűnre vetemedem, hogy rajtad segíthessek.

JULIA. O ha tudnád, mi fájdalmas e végső emléktől megválni! Míg ezt bírom: azt vélem, szüleink szeretete s áldása körünkben lebeg; ezzel együtt ez egyetlen vigasztalást is elvesztem.

KÁLMÁN. De te sokat szenvedsz e szükség miatt! Lásd, én igaztalan és hibás vagyok, csak most is, midőn fel- s alájóvék az utczákon, az éhségtől kényszerítve, egy régi ösmerőmet kértem meg: kölcsönözzön néhány garast számomra. Ő

adott, s én elvettem s kielégítém magamat, nem gondoskodva rólad, s nem gondolva arra, hogy egy fillérem sincs, mellyből adósságomat leróvhatnám. Most a szegény hitelezőt meg kell csalnom, s hasztalan várja ama kávéházban érkezésemet.

JULIA. Istenem! te nem sülyedsz annyira, hogy csaló légy.

KÁLMÁN. Mit tegyek? a szükség kényszerít.

JULIA. O Kálmán, Kálmán, hova kelle sülyedni? — Ennyire megtagadjuk-e magunkat? — Nem; senkinek sem kell panaszkodnia, hogy Zalánfy valaha megcsalá. — Igen! — ezen gyűrű.

KÁLMÁN. Mit akarsz? —

JULIA. Igen — érzem, nehéz tőle megválnom. De mocsoknak nem szabad nevünkön ülni. E gyűrűt — hadd lássam még egyszer! — Kedves emlékem volt, fölötte kedves! De vedd, vedd, add el, s fizesd ki tartozásodat.

KÁLMÁN. Julia, — mit cselekszel, tehetnél illy áldozatot?

JULIA. Vidd, vidd! Lehet, később nehezebb lesz tőle megválnom! Itt van. Menj!

KÁLMÁN. Julia!

JULIA. Menj! — Nevünkön nem lesz homály, bár nyomorban legyünk is. Vesd zálogba, s jőj vissza minél előbb.

KÁLMÁN. Te sokat téssz értem.

JULIA. Való, sokat adék: de mindegy. — Legyünk tiszták! Menj!

KÁLMÁN. S én szeretni akarlak, szeretni foglak, jobban mint testvéremet. Egy percz alatt itt leszek. (elmegy)

MÁSODIK JELENET.

JULIA. (egyedül) Ő még most is olly könnyelmű, mint ezelőtt. Hogy némelly embert olly nehezen változtat sorsa! (Kati bejő) Ah, te vagy leány?

KATI. Azért jövék, hogy talán — azt gondolám, hogy le fog feküdni a méltóságos kisasszony

JULIA. Mert már álmos vagy — nemde Kati; — s azt véled, hogy én is feküdni ohajtok?

KATI. Igen ám. — Hiszen már későn van.

JULIA. Nem, jó Kati! — én még nem fekszem, — nem vagyok álmos.

KATI. Ugy gondoltam. —

JULIA. Semmit sem tesz, — azért te lefekhetel bátran, jó leány. Engem nem kell virrasztani, egyedül is elvárakozom.

KATI. Igen, de én rossz vagyok, ha akkor alszom, mikor a méltóságos kisasszony fennvan.

JULIA. Ne gondoldj ezzel semmit! — Úgyis

eleget szenvedsz, árva lélek, értem. Jobb volt volna, ha elhagyl bennünket. Lásd, nekem többé nincs tehetségem téged segíteni.

KATI. (könyezve) Nincs tehetsége —! Istenem, annak nem oka a méltóságos kisasszony; azok a rossz emberek! — De azt mondják, hogy egykor visszaadják minden jószágukat.

JULIA. Ezt nem igazán mondák. Mi gazdagok nem leszünk soha.

KATI. Ugy isten kegyelmezzen az olyan törvénynek és bírának, kik időt, akaratot nem várva, mint a tatárok rá rohannak az emberre, és mindenét elveszik. (ásít) Pedig olly nehéz szegénynek lenni!

JULIA. Igazad van. Mert fázni, éhezni — — Nem vagy éhes Kati?

KATI. Nem. — De a kisasszony ma semmihez sem nyult, — s ebédét is nekem adá. — Istenem! —

JULIA. Ne gondold azzal semmit. — Menj, feküdjél le. — Látom, az álom erőt vesz rajtad. Menj. —

KATI. De a méltóságos kisasszony —

JULIA. Menj csak. Te még gyermek vagy. En virrasztani fogok. — Bátyámat várom.

KATI. Igazán, ha olly nagyon álmos nem vol-

nék, a világért sem feküdném le. — (kezet csókol)
Jó éjszakát kívánok.

JULIA. Jó éjszakát. (Kati el) Szegény gyermek.
Még neki nem kell tudnia: mi a szenvedés. —
Kálmán már visszajöhetett volna; sokáig késik.
— Istenem, hogy még most is féltennem kell őt!
Szíve jó, de akarata gyöngye, s a világ könnyen
ragadja. — Hah! — Jó talán — kopogás! —
Elment: nem ő az! Ismét! Most jó! — Nem ő —

HARMADIK JELENET.

TOLLASI. (belép) Itt kell lennie. —

JULIA. Idegen. — Ki ez? —

TOLLASI. Ugy vélem, Zalánfy Julia kisasz-
szonyhoz van szerencsém?

JULIA. (félre) Istenem, mit akar ez! Mikép ismeri lakásunkat? (fenn) Igen uram, én vagyok.

TOLLASI. Kegyed ismer engem, egykor volt szerencsém. Engedelmet, hogy illy későn zavarom nyugalma. De a kötelesség s emberiség parancsolta jöveteletemet.

JULIA. Mikép érti ezt ön?

TOLLASI. Itthon van-e a kegyed bátyja?

JULIA. Bátyám? — Miért?

TOLLASI. Gondolám mindjárt, hogy haza nem fog jőni. S éppen azért jövék.

JULIA. Valami baj történt talán. Kérem szöln-
jon ön!

TOLLASI. A dolog igen természetes. Ama ká-
véházban ültem, mert a népeletet, sajátságokat,
s némi napi eseményeket illy helyeken tanulhatni
meg. Egyszer belép a kegyed bátyja. — Tova
egy szegletben sűrű pipa-czigarofüst, és seres
üveg közt, mellynek tartalma, mint a háború
utáni vitézek, csorbitva állott, ült néhány ember,
kik idejöket kártyázással üzek. A gróf úr melléjük
áll, — néz. Azok megszölitják, — s ime látom,
hogy ő zsebéből egy becses gyűrűt von elő. —
Megnézik. Kártyát adnak, — veszt; ismét. —
Homloka redökbe vonul, más kártyát vesz, —
ismét és ismét — s néhány húzás után a veres
hajú banquier elégedett mosolylyal dugja zsebébe
a gyűrűt.

JULIA. Istenem! —

TOLLASI. A gróf kétségbeesve néz körül. A
banquier vizsgáló hideg tekintettel méri őt végig.
— A gróf megfordul. Tekintetemmél kísértem őt.
Egy szegletbe vonul. Kebléből egy tört ránt ki;
élén végig húzza ujját, és zsebéből egy pisztolyt
von ki, megvizsgálja, s mindkettőt ismét elrejt-
vén, szélszebességgel rohan ki az ajtón.

JULIA. Ugy veszve van! — Istenem, istenem!
Vajjon mit tett ő? Hol van a szegény bátyám? —

Nem futott ön utána? Miért nem ment nyomába ön? — O szörnyű, irtózatos. — Eddig talán — Nem nem! — Kérem önt — menjen, fusson utána — keresse fel. — Mindenre — örökre lekötelez maga iránt, csak hozza vissza őt élve!

TOLLASI. Tudja kegyed, utcáink mikép vannak kivilágítva; a hirlapok hiába lármáznak a sötétség ellen. Utána mentem, de a homályos utcákon egy pillanat alatt eltűnt szemeim elől. S épen azért jövök, hogy megtudhassam, nem futott-e haza — s félelmem alapos-e, — egyszerűsmind kegyedet felszólítani akarám a segítségre. Hol lehetne őt feltalálni? Mit gondol kegyed: hová mehetett?

JULIA. Mit tudhatom én! Ő értem esett kérésbe; — mert jó szíve van. Talán a vízpartra, vagy — az erdő felé! — O menjen ön. Lábam nem bírnak. Minden percz drága!

TOLLASI. Térjen magához kegyed. Itt megfontolásra van szükség. Kegyed gyaníthatja: hová mehetett.

JULIA. Én nem gyanítok semmit. — Csupán azt: mi talán megtörtént. Kegyelem neki istenem! — s ön nem akarja fölkeresni?

TOLLASI. Dehogynem! Minden esetre utána megyek. Hisz ebből a legnevezetesebb fővárosi újdonság jó birtokomba. — S talán meglehet:

még segíhetek. Tehát kegyed nem adhat utasítást — ? —

JULIA. Semmit, semmit. Bár tudnám, hová ment! — O, legyen ön szánakozó irántam.

TOLLASI. Megyek; vegyen erőt kegyed. Lehet, nincs semmi baj. Ajánlom magamat. (elmegy)

NEGYESEDIK JELENET.

JULIA. (egyedül) Mi tevő legyek? — Mit akar Kálmán? Irgalmas ég! szavai rémitőleg csengnek fülemben. Hamarabb lennék rossz, alávaló, mint napi munkás! Istenem! elsülyedhet-e az erkölcs nyomoruság alatt? Nem, ő nem leend alacsony — nem lehet. Inkább — nem, nem — öngyilkos se legyen! — Ég! ennyi szenvedést még sem érdemlettem! — Most mit tegyek? hová menjek? Hol találom fel őt? Szavam mindent tehetne nála, a gyöngéd testvéri szó — egy kézszorítás. — Kedves bátyám! Nem, nem; Zalánfy nem fogja nevét bemocskolni. De oh! — én semmit sem tehetek, én csak gyöngé némből vagyok! Megyek. — Így éjjel! Kün! — (kívül zaj hallik) Hah! — Lármat hallok! Mi az — közelget. — (hallgatózik) Emberléptek; hangok! Közelebb jó — istenem! ha ez őt érdekli! Erőt lelkemnek! erőt adj ég! —

Talán más egyéb utczaiz zaj? — Mégis — mindig növekszik! (az ablakon kinéz) Semmit sem látok! — Hah! Jaj nekem!

HANGOK. (kívül) Zsivány, — útonálló! Fogjátok el!

JULIA. (egy székre rogyik) Itt van! Itt van! — (szemét elfödi) Halljak meg előbb. — Nem — ő nem lehet.

HANGOK. Fogjátok el a gazembert! — Erre futott! —

JULIA. (az ajtóhoz fut) Valaki jó. — Jőnek! — Kegyelem neki! — Ne büntess, istenem!

ÖTÖDIK JELENET.

KÁLMÁN. (zavartan, véresen, kezében törrel, fáradtan berohan) — Julia! (szünet)

KIVÜL. Vissza! — utána! —

JULIA. (merőn rá néz, azután hozzá fut) Kálmán! Istennem! hol valál?!

KÁLMÁN. Vissza tőlem! — Hozzám ne érh. — Én nem vagyok hozzád méltó.

JULIA. Nem vagy — nem vagy hozzám méltó? Mit tévél, szólj, honnan jössz? Mi lárma ez?

KÁLMÁN. Én rossz vagyok! Tántorodott, — megtévedt, de nem bűnös, istenemre nem, —

szerencsétlen vagyok. — Ne nézz rám, vess meg. Nem vagyok többé testvéred. Nem Zalánfy-faj.

JULIA. Szivemet összetéped! mondd, mi jelet ez? Téged illet e lárma? — Te nem lehetsz gonosz. Nem, nem. Szemeid égnek, — arcod halvány és zavart: de nem bűnöse. — Kálmán! az ég szenteire, mi történt?

KÁLMÁN. Csitt! — csendesen! Az örök kün meghallhatnák. — Csitt! — Elmult a zaj?

JULIA. Semmit sem hallok. De mi volt ez? ne hagy tovább kétségben!

KÁLMÁN. (kezeit kiterjeszti) Nézd e kezeket!

JULIA. Vér! vér! — Kálmán! mit tevél! — A vér éghez kiált fel!

KÁLMÁN. Egy ezredévi tisztító tűz sem emészt el a foltokat. Pedig — O, Julia! De ne kárhoztass! Űzz el magadtól, s én szeretlek mégis. (sír) Önthetek-e annyi könnyet, mint e vér; — s megtisztíthatják-e a bánat tiszta könyecskéi kezemet és lelkemet!?

JULIA. Ha tévedél: szánlak hibáért! Mondd el, mi történt?

KÁLMÁN. Rejtsd el e fegyvert! — Vidd el szemeim elől. Átkozott legyen, ki az első vasat fölhozá a föld gyomrából. Rejtsd el. — Tedd el e pisztolyt is. — Rá találának — s nem akarom

látni a vétek eszközét. — O, hogy az ember csak szenvedélyei rabszolgájául teremtetett!

JULIA. (elveszi a fegyvereket) Elrejtém. Szólj, kérlek, kényszerítlek!

KÁLMÁN. De nem hallod-e kün a zajt? Engem keresnek! — Gyalázat! Hah! gyalázat ne érjen. Add a fegyvert! — Inkább meghalok. —

JULIA. Szerencsétlen, ismét akarod lelkedet terhelni?!

KÁLMÁN. Jó; — megnyugszom. Szavad megőriz a bűntől. Halld tehát, mi történt velem. Elmondom. Azonban ülj le. Üljünk le!

JULIA. Jer tehát. (leülnek) Mondd, mondd.

KÁLMÁN. A gyűrűvel ama kávéházba mentem, hogy adósságomat kielégítsem. Nem találtam őt: de egy csapat kártyázót láték egy asztal mellett. Gondolám: más ember elég pénzt elrabolt már tőlem, míg büszke valék abban, hogy vagyonomat kiszórjam; most ideje, hogy nyerjem vissza más-tól azt, mit neki adék. Hozzájok mentem, kártyát adának, s — istenem, Julia, néhány húzás után a gyűrű veszve vala.

JULIA. Boldogtalan! (félre) Istenem, — a kedves drága gyűrű!

KÁLMÁN. Ekkor szemem előtt elhomályosodott minden. Lelkem ismerete hallatlan kinnal ostromozott. Lelkem előtt álla képed, kit megcsaltam,

kit ez utolsó vétek által koldussá tevélek: szívem összeszorult, s felemelkedett bennem óriásként a tökélet, számodra bármi áron pénzt szerezni. Vém fegyvereimet s oda hagytam a bűntermet.

JULIA. O miért nem jövél vissza hozzám?!

KÁLMÁN. Jöhettem-e illy tény után? Elém elől elfutott minden kép, melly gyermekségem óta beleszövődött. Név, büszkeség, lovagiság, erkölcs elsülyedtek: csak a bánat és határozat ült lelkemen. Sebesen rohantam a keskeny utczákon, s egy szeglet megé huztam magamat. Nem gondolék arra, mit akarok, mit teszek; gondolat, cél, megfontolás nélkül megért bennem a gyalázatos szándék. De a mélységet kétségbeesésemben nem láttam. Vak valék; mert különben visszaborzadnom, megörülnöm kelle a gondolattól, hogy egy érdemes, nagy elődök maradéka, egy fényes név birtokosa a városnak egy szegletén, mint éji rabló s útonálló vározzék zsákmányra, hogy kezeit befertőzze! O Julia! én nem érdemlem meg e családi nevet, mert bemocskolám azt.

JULIA. Szegény, szegény bátyám! S a vér mikép ragadt rád?

KÁLMÁN. Halld. Kevés perczig kelle helyemen állanom; kopogást hallék. Egyszerre egy alakot pillantok meg magam előtt. — Egy jó kedvű kövér külvárosi polgár volt az, ki vidám vacsorájá-

ról haza ment. Elébe ugrám; s pénztét kértem — ő vonogatta magát. Ekkor a másik szögletéről egy gazember oda rohan, s megragadja a szegény polgárt. Ez védi magát — gyilkosokat kiált — s én a véletlen eset által zavarba jöni kezdék, és szoborként állottam a két küzdő ember mellett. Ekkor a rabló, ki magát nem látá elég erősnek megfoszthatni a megtámadottat, felszólít engem segítségül. Jer hát — így szól — czimbora, hisz te sem vagy jobb nálamnál. Segélj munkámban, s együtt vigyük el a keresetet. — Jer hát pajtás! — E szavakat ejté, s lelkem összerázkódott. Feléledt bennem újra a büszkeség, midőn látám, hogy egy utczai semmirevaló engem czimborájának nevez. Előttem láttam a szörnyű örvényt. Nem! fölkiálték, — én nem vagyok, nem lehetek aljas éji rablónak czimborája, s a küzdők közé rohantam, hogy a békés polgárt megszabadítsam Törömet a rablónak szegezém; de a küzdés közt amazt sértém meg, s az ártatlan vér befecskendé ruháimat. A tolvajt visszalöktem ragadományától. Az idegen elszaladt, segélyért kiabálva.

JULIA. Való, való ez? Te megtartád erényedet, habár tévedél is!

KÁLMÁN. Lelkem visszanyerte erejét. De most jönöm kelle az irtózatot helyről. Azonban ujjalag lépteket hallék. — Siettem; utánam lárma kelet-

kezett. Az éji örök szavát hallottam, kik e városban nem hallott készséggel gyűltek össze és sietének nyomomba. A gyalázatos rabló, kit megakadályoztattam undok szándékában, növelé a lármát, részint talán boszúból, részint hogy magát ártatlannak mutassa. Futottam. A kergetők nyomomban. Minden igazságom mellett is láttam, hogy futnom kell; s lelkem ismerete nem vala egészen nyugodt. A vád és gyanú alapos. Ruhámon, fegyveremen vér — s tudhatám, hogy e szegény öltözet növelni fogja kárhoztatásomat. Oh! a terhelő vád mérlege mindig a szerencsétlen felé hajol. Kergetőim számosan voltak, s hozzájuk rendőrök csatlakoztak. Nem messze tőlem hallám hangjokat. Végre közel értem lakomhoz. Egy utczába szaladtam; s egy dűlt épület romjai közt meghúztam magamat. Azok észre nem véve, túlhaladtak mellett; s ekkor kijöven a falak közül, láthatlanul ide futottam. O, mi szörnyű az: bűnösnek tartatni s félni emberek előtt!

JULIA. Te kisenvedél hibáért. Hála az égnek, hogy megtartád, visszavevéd lelked tisztaságát! Most egészen veszélyen kívül vagy? —

KÁLMÁN. Úgy vélem; nyomomat elveszték. A mi városi őrünk nem olly ügyesek és szorgalmasak a kergetésben. Eddig tőlünk messze vannak. (kivül zaj hallik.) Nem hallasz lármát?

JULIA. Igen, itt az utcán! Istenem! mikép fog ez végzõdni?!

KÁLMÁN. A lárma növekszik. Én nem vagyok bûnös! Miért remegnék?! Csitt!

HANG. (kívül) Nézzük meg, ide jertek. Itt kell lennie!

KÁLMÁN. Nem adom meg magam! Nemes és mágánás vagyok. Elfogniok nem szabad.

JULIA. Csitt, csitt! ők nem jönnek házunkba. A zaj szünni kezd.

HANG. Menjetek! törjétek be az ajtót!

KÁLMÁN. Itt vannak.

JULIA. Istenem!

KÁLMÁN. Oltsd el a világot.

JULIA. Nem, nem. — Mi ártatlanok vagyunk!

HATODIK JELENET.

ÉJÖRÖK és városi CSENDÖRÖK, s egy POLGÁR (bejönnek.
Hátok megett Szenkey látható.)

ÉJÖR. Mi egy rablót keresünk. E helyre kelle menekülnie! Ide a rablóval! adjátok ki.

CSENDÖR. Megálljon kend! Szépen kell a törvényes eljárást teljesíteni. Majd szólok én! Legyenek olly jók: adják ki a tolvajt, ha ide futott;

különben majd botom végez veletek, mert ismerem én már az illy gazházakat. (félre) No ez jól volt mondva: így kívánja tekintetes kapitány uram is!

JULIA. Jó emberek! tévednek.

CSENDŐR. Minden körülálló házat kikutattunk már. — (közelebb áll Kálmánhoz) Ezen ficzkónak ruhái véresek! — Ide mellém! gazember, mikép került ruhára a vér?

KÁLMÁN. Hah! ezt többet ki ne mondd; mert istenemre! megfojtalak.

JULIA. Istenem! kendtek tévednek, mondom.

CSENDŐR. Tévedünk? Teringettét! Még az volna a furcsa, ha az igazság nálunk tévedne! — Minek néz engem, leányasszony? Mi nem vagyunk ittasok. Különben is csak a bűnös lakoljon; nem árt, ha ártatlan szenved is! — Ezt mondja kapitány uram. Atyafi jöjön közelebb, nem ez volt, ki imént megtámadá?

POLGÁR. Lássam? — Igen, igen. — Ő volt. Fogjátok meg! El kell fogni.

KÁLMÁN. Vissza nyomorúk! — Én nem voltam — ti nem ismertek.

JULIA. Emberek! itt tévedés, félreértés van. — Távozzanak!

POLGÁR. Félreértés, leányasszony? Igen bizony. E gaz kölyök ki akart rabolni. Karom most

is vérzik fegyverétől. Ő éji rabló. Ne higyen neki leányasszony!

CSENDŐR. Jer ficzko szép módjával, különben megkötnék. Ne tréfálj velem illy józan állapomban!!

KÁLMÁN. Megkötni engem? engem? alávaló béres cseléd. — Engem? ki tehetné azt?

CSENDŐR. Én, a városi hatóság nevében, mert én az igazság képviselője vagyok, kivált ha kapitány uram is velem van.

KÁLMÁN. Városi hatóság! — El tőlem nyorú ittas pórok! én több, nagyobb vagyok, mint egész várostok.

RENDŐR. Hohó! — Ezen fiú nálamnál is többet ivott. Csak így van ni! a részeg mindig mást néz ittasnak. Hehe! — No hiszen jó kedvemben találtál semmirevaló kölyök. — Különben is haragszom a rossz borért, mellyet velem drága pénzért itatnak, hogy az egész világot szeretném felakasztani. — Az ilyen latrok miatt nem vacsorálhatunk mi békében. — Hé! előre. (az örök Kálmánra rohannak)

KÁLMÁN. Fegyvert ide! Fegyvert kezembe! — Istenemre! élve meg nem adom magamat. Én nemes vagyok.

CSENDŐR. Nemes! hahaha! Arczod elég fehér volna pergamennek! Tesz is az valamit, hogy

valaki nemes, ha a mellett gazember; legyen inkább polgár, de becsületes, miként én. Jer, jer; majd megmutatjuk mi. — Bizony még nyakaskodik! — Lánzhordtát, hisz ha nemességet kell mutatni, mellyik magyar nemes eszik és iszik többet mint én! — Kössétek meg. (megkötik)

JULIA. Nem! ez méltatlanság — nem szabad! — Bocsássátok el őt! — kérlek benneteket — istenre és szentekre! Nem — ez szörnyűség — istentelenség. (Kálmánhoz fut)

CSENDŐR. Csendesen leányasszony, csendesen — maga nem tud még a városi rendtartáshoz. Ez az én dolgom, a hol én vagyok, meg kapitány uram; ott hiába panaszkodnak az igazságtalanságért.

KÁLMÁN. (midőn vinni akarják) Hah! gaz latrok, zsványok! — Félre! oldjatok fel! — Bocsássátok, ezt nem szabad tenni! — Én gróf vagyok — mág-nás vér! — Pór szolgák! parasztok! Paraszt vá-rastok — parasztok tisztviselőitek. Felettem nincs hatalmatok.

CSENDŐR. Mondom, az ármányos cseléd fel-öntött! — No hiszen csak azért kiméllek. Azon-ban nem egészen ész nélkül beszél; mert, hejh! sok gazemberek lettek bárókká és grófokká. — De most ez mindegy. Induljatok! (mennek)

KÁLMÁN. Hah! — gazlatrok, kutyak, czudar

pórok. Ezért meglakoltok! — Julia, isten veled!
(elvitetik)

JULIA. Kálmán — bátyám! (ájulva egy székre dől)

HETEDIK JELENET.

SZENKEY (nagy köpönyegben, kalapja szemére húzva, bejő csendesesen) Végbe ment! — (Juliát meglátja) Itt van — ájulva. — Hah, a boszú édes! Mégis — hisz e leány ártatlan! Mi szép! (lábával földre toppant) Nem, nem, veszszen az egész büszke faj! Mit tegyek ezzel? Itt van hatalmamban; el kell tapodnom mindeniket, (vizsgálja) olly erős volna-e szerelmem? — Gyűlölöm kell őt! — Őt? ne lássam bájait? — Miért olly szép, hogy a gyűlölet és boszú szépségének szolgájává simul látásán. — Menjünk! — mi tilt a meneteltől? Maradnom kell; boszúmat kell állanom ezen is! — Veszszen! (feléje megy sebesen, hozzá hajol, s megcsókolja arcát és kezeit, s elébe térdel) Boszút állottam, én szeretem őt olly erősen, mint gyűlölöm! (felugrik, homlokát megcsapja) Ostoba, örült! mit tévél? Gyáva férfi! Hiába! Én szerettem őt.
(sebesen elrohan)

NYOLCZADIK JELENET.

KATI. (álmosan és zavarodtan beszalad) **Mi lárma volt ez! — Istenem! szegény kisasszony** (mellé térdel.)

NEGYESDIK FELVONÁS.

ELSŐ JELENET.

AMÁLIA. (egyedül) A csődületi per elragadta minden vagyonukat? Istenem, most ők szegények! — S pedig ki gazdag volt, annak nehéz lehet a szegénységet viselni! Ejh! mit törődöm én azzal! — A gróf engem lenézett, játszó szernek tekintett. Bátyám azt mondá, s ő valót szól. Istenem! én mégsem tudok iránta hideg lenni; hiszen különben sem látandom őt soha. Emlékezetét legalább magamnál tarthatom.

MÁSODIK JELENET.

INAS. (jő) Kisasszony, egy idegen személy kíván bebocsátatni!

AMÁLIA. Hozzám?

INAS. Igen, úgy monda.

AMÁLIA. Tán inkább az alispány úrhoz?

INAS. Nem, kisasszony; ő Amália kisasszonyt keresé.

AMÁLIA. Millyen az idegen?

INAS. Szegény és szájalomra méltó; de szép és tekintete úri.

AMÁLIA. Mindegy, hadd jöjjon. (Inas el) Ki lehet az? Miért keres engem?

HARMADIK JELENET.

JULIA. (belép s meghajtja magát.)

AMÁLIA. (némán köszön, félre) Arcza nem mindennapi! ki lehet?

JULIA. Bocsánatot kérek kisasszony e bátorságért. Én Zalánfy Julia vagyok.

AMÁLIA. (félre) Julia a grófnő? mit tegyek? Milly szegény s szájalomra méltó? (fenn) Örvendek e szerencsének! — Méltóztassék nagysád! (letüléssel kínálja)

JULIA. Köszönöm. (letül; félre) Istenem meg kell magamat aláznom előttte. (fenn) Kisasszony! én segedelemért jövök kegyedhez.

AMÁLIA. Segedelemért? Mit tehetek én? ;

JULIA. Igen sokat. Hisz kegyed elég gazdag, és befolyással bír. Parancsolónő a háznál.

AMÁLIA. Csalatkozik kegyed; én csak egy szegény leány vagyok.

JULIA. Ezt jól tudom: de az alispány úr házához vevé önt. Ő szereti önt, — s ön bizonyosan nem mulasztá el, kisedet tárgyakon kezdve, igényeit megalapítani. S miért is ne? ön elhagyá pályáját, imádoit, mindent elhagyott érette; s megkívánhatja, hogy úrnő legyen a háznál.

AMÁLIA. Én nem értem ezeket. — De — kívánnám hallani: mivel szolgálhatok?

JULIA. Igen, — elmondom. Ön tudhatja, hogy nekem egy testvérem van. — Ő könnyelmű volt, bár jószívű. — Bőkezűsége adósságokba keveré, — s a hitelezők csődületet hirdettek ellenünk. Mi szegények levénk, bajjal, szükséggel küzdve. Egy éjjel, midőn bátyám az utczákon haza felé jőne, egy félreértés s tévedés miatt a városi rendőrök által mint rabló elfogatott s börtönbe hurczoltatott.

AMÁLIA. Istenem! — elfogták őt?

JULIA. Igen, mikép aljas gonosztevőt. S ezt szenvednünk kelle. — A város, miként biztos hírből hallám, átadá őt a megyének; — s jelenleg itt van a megyeházánál, a megye börtönében. A törvényszék itélni akar felette; — s én azon időtől fogva, mióta elfogatott, nem láthatám őt.

AMÁLIA. Irgalmas ég! s én ezt nem tudám!

JULIA. Kisasszony! most azért jövök, hogy ön segedelmét kérjem.

AMÁLIA. Segedelmet? mit segíhetek én, gyöngye erőtlen nőszemély?

JULIA. Ön még kérheti! kérheti ezt? — Ő szerette egykor önt; s jól tudom, ön is bátyámat.

AMÁLIA. Istenem! — Ön tudja ezt?

JULIA. Igen, s én kérni jövök önhöz. Bátyám börtönben van. Az alispány szereti önt, ön birja szívét, akaratát; egy nő — egy szerető sokat tehet bármi erős férfi lelkével. Ön egykor kedvese volt bátyámnak; szóljon ön mellette.

AMÁLIA. Szóljak mellette? Feledé a grófnő, hogy az alispány csak a tettekből ítél, s a törvényt szokta végrehajtani.

JULIA. Tudom, tudom. A törvény illy emberek kezében engedékenyebb, mint egy női szív. A megyék, édes kisasszony, — a megyei tisztviselők, főleg egy megye elnöke mindenkor intézheti tetszése szerint a törvény értelmét. Legtöbbször, kit elítélnek, nem a szigorú igazság: de harag, boszú, irigység buktatnak meg. Az alispány gyűlöli bátyámat, ön tudja tán miért; — ettől félek én, nem a törvénytől.

AMÁLIA. Ez ellen én nem tehetek.

JULIA. Ön enyhítheti a gyűlölséget — szava sokat engesztelhet.

AMÁLIA. Én nem akarok engesztelni.

JULIA. Nem? Miért?

AMÁLIA. Meg vagyok sértve a gróf által.

JULIA. Megsértve? Mikép?

AMÁLIA. Hagyjuk ezt! Ez emlékezet fájdalmas nekem. Ő nagy úr volt, én szegény leány. Ki követelhetné valamelly gazdag úrtól, hogy érzelmei tiszták, szavai valók legyenek; ki követelheti tőle, hogy hű legyen?

JULIA. Hű legyen? Kisasszony! — Úgy vélem a hűtlenséget, ha ez önök közt megigértetett, inkább bátyám vethetné ön szemére.

AMÁLIA. Grófnő — miként érti ezt?

JULIA. Az új lovag, más házához jövetel — engedje el a többit kisasszony!

AMÁLIA. Istenem! e gyanút, e vádat nem éremlem. Én ártatlan vagyok. A világ félre érti a viszonyt, — állásomat — s kárhoztat engem. De ön, grófnő; ön nem lehet olly igaztalan, mint az emberek; ön nem vádol engem.

JULIA. Én csak a felett ítélek, mit látok. A kisasszony szabad, — szabad magával — nézetei, lehet, mások, mint a felsőbb körök embereié. — S ki tiltja ezt? Szerencsének, boldogságnak nézi talán azt, mellytől más mint kigyótól futna, s

nyugodtan néz olly élet, olly jövő elébe, melytől más visszarettenne. — Szenkey úr gazdag és hatalmas, s gazdagsága elég kárpótlást nyújt.

AMÁLIA. S ennyire ment-e már? Ez szörnyűség! Ön hibázik, istenemre, én szegény védtelen leány valék, kitéve a világ kajánságainak! Ön bátyja, a gróf úr megcsalt engemet, kigúnyolá szívemet. Lenézte a szegény színésznőt, s pénzért játszószernek tekintett, — s ez nem vala szép — nem vala nemes tett. — S most, midőn védelem végett e házba jövök, a világ gúnyt s gyanút halmoz ellenem. — S ön grófnő, ön is vádol engem — ön, ki maga is nő és védtelen.

JULIA. védtelen; de azért tiszta, kisasszony. Igen, én nyomoruságom közepett is megtartám; s higgye el ön, sohasem tudtam volna e lépésre határozni magamat, hogy önhöz kérelemmel forduljak, ha attól bátyám sorsa nem függne.

AMÁLIA. Én nem segíthetek — nem lehet — nem akarok.

JULIA. Egek! Ön képes volna a boszúállásra?

AMÁLIA. Boszúállásra, ki mondá azt? Én fájlalom sorsát; de a megbántott szerelem és leányi büszkeség nem könnyen feled.

JULIA. A kisasszony leányi büszkeségről beszél? Ez különösen hangzik ön szájában!

AMÁLIA. Különösen hangzik? Grófnő! jogom

volna kérdezni: miért? — jogom volna mind azon két értelmű szavakról, melyeket hallék, számot kérni. Én csak egyszerű leány vagyok: kegyed grófnő; de szívem s becsületem előttem szintolly drága, mint bárkié. —

JULIA. Úgy vélem, hogy noha, mint ön állítja, bátyám megbánta is kegyedet: az ő társalkodása inkább emelte, mint csorbitotta a kisaszszony hírét; s egy Zalánfy szerelmével bármi kis ideig is dicsekedni, önnek mindenkor becsületet szerez. S midőn ön sérelemről, fájdalomról beszél, midőn illy látogatást s kérelmet nem méltányol, valót szólva, akkor magát felülemeli önmagán. Én úgy hiszem: bátyám mindenkor elég udvarias volt modorában, viseletében, s változását, hidegülését bő kárpótlással fizeté ki erszénye; s minden esetre a vele kötött viszony nem adott olly sok, és méltó okot a világnak gyanúra és rágalomra, mint e mostani.

AMÁLIA. Grófnő! — Kegyed jogot igényel, jogot hisz, előtttem illy hangon beszélni. Kegyed azt véli, mert hozzá szokott, hogy a szegény pór-születésű polgár örvendhet rajta, ha más hatalmasoknak eszközül szolgál. Én nem vagyok férfi, nem mivel, eszes; s eltérni tudnék minden daczot, megvetést, gúnyt: de leány vagyok. — Kegyed tudja azt, mit tesz szívvel birni, mit tesz

szeretni, e legszentebb érzetet lealjasítva látni: s azt, kit tisztelénk, imádánk, egy hatalmas zsarnoknak látni, ki a szerelmet adónak tekint, ki, engedje el kegyed a többit elhallgatnom. Kegyed tévedettnek, alávalónak néz engem, s ezért, mivel születésem szegény, fensőbbbségi hangon beszél előttem. De grófnő! én önérzetemben megvethetem e rágalmakat, s mondhatom, miként a szív minden sorsban alkalmas nemes érzetet táplálni. — Igazolhatnám magamat a rágalmak ellen egy szó által: de nyelvem lekötve van — és szenvedni — tűrni, ez a mi tulajdonunk. Kegyetek fényhez szoktak, s ragyogásban látszatásban keresnek büszkeséget, dicset, meglegedést, ha szinte a külső fény, s a gazdag termek szőnyegek szintugy takarnak is gyarlóságot! Mi lenni akarunk becsületesek, s szívünk egyhangzásban ohajt lenni szavaink- s tetteinkkel; tetteink körül nincs sok lepel; ezért pusztán tűnnek elő gyengeségeink, míg a nagyok homályos tetteiket is fénynyel, fátyollal tudják elborítani. Kegyednek szabad rólam itélni, bármit akar: de bármit ítéljen, el kell ismernie, hogy lelke nem ok nélkül hideg egy olyanon segíni, a ki szívemet kigúnyolá, szemérmemet olly mélyen megsérté.

JULIA. Amália! — Ön méltatlan irántam! Igen ennyi lelki fensőséget nem vártam! Nem

rangot, születést tekintek én: de szívet és lelket, s ki tagadhatná, hogy magas lélek magasabb körökben tenyészik? Pirulnom kelle elébb, hogy kénytelen valék önhöz jőni kérelem végett, s szavaim elárulák büszke szégyenemet, melly meghajolni nem akart. Én nyomorú, szegény vagyok: de tiszta kebellem; miért becsülném önt kevésre születés végett? De én — igen, nem vélem ön életét tisztának, s lelkem vádolt ön előtt meghajolni. — Most hiszem, hinni akarom, hogy ön ártatlan, s legyen bármikép: önnek nemes szíve és nemesebb lelke van, mint a mindennapi embereké. Ím gróf Zalánfy Julia senki előtt meg nem alázta magát: most kérem a kisasszonyt, segéljen bátyámon, a mint hatalmában van. Lássa ön, az alispány engem szeret. Egy igen szó tőlem feltörhetné bátyám zárát: de nekem nincs elég romlott lelkesmeretem, hogy szerelmet valljak haszonlésből, jutalomért. Önhöz folyamodám tehát. Női szív szánakozó szokott lenni. Ön sokat tehet itt: legyen jó egy szerencsétlen iránt, ki mindentől elhagyatott. Tegye meg, hogy bátyámmal beszélhessek. Ő hibázott ön ellen: de ő szerencsétlen, s én szerencsétlenebb: s ön olly jó szívú lehet, mint mi szerencsétlenek, s keble a nyomorultak fölötti boszúban gyönyört bizonyosan nem keresend.

AMÁLIA. (zokogva) Istenem — ön — grófnő, szétzúzta szívemet.

JULIA. Ön megindult; keblére fogadja a könnyörgőt. (felé szalad, s karját kiterjeszti)

AMÁLIA. (megületi) Mikép érdeklém ezt? Mit mondék szegény? Nem sértém meg önt? Bocsánatot, hogy fájdalmam elragadt. Ön méltányol engem, és én mindent feledek, ha érzelmeim elismertetnek. — Szóljon ön, mit tegyek?

JULIA. Engedje, tegye meg, hogy bátyámat láthassam. — Menjünk börtönébe.

AMÁLIA. Legyen, szavam bemenetelt szerez önnek. (írásztalhoz megy s írni akar)

JULIA. Mit készül ön tenni? Egyedül nem megyek.

AMÁLIA. Elkisérendem önt.

JULIA. Nem, nem, jőjön ön is a börtönbe bátyámhoz. Azt nem engedhetem, hogy bátyám jótekonyságát meg ne köszönje.

AMÁLIA. Nem, nem! őt nem akarom látni!

JULIA. Gyűlöli őt?

AMÁLIA. Nem, nem. De engedje ön a látogatást!

JULIA. Akkor én sem megyek.

AMÁLIA. Istenem, hová viszen ön! Kicsinynek, csekélynek akar-e látni maga előtt? — Hisz ön szerencsétlen! Legyen! Jó, megyek én is!

JULIA. Ezer hála önnek. — Ha úgy tetszik, menjünk.

AMÁLIA. (félre) Mit teszek! Szivem mentse ki a tettet! — (elmennek)

NEGYESEDIK JELENET.

(Magányos börtön. KÁLMÁN egy asztal előtt ül.)

KÁLMÁN. Ezt még sem érdemlém! Hiú valék, könnyelmű, s ha e nyomor nem felsőbb hatalom karjától ered: ez több mint büntetés. Én nem vétkezém, hibámat egy percz alatt helyre hozám, s most a törvény szigorúságát szenvedjem-e!? Felettem, tettem felett, melly igazságos bár, de fel nem világosítható, emberek ítéljenek? Néhány tudatlan hivatalt vásárló egyén, s egy elnök, ki irántam határtalan gyűlölettel viseltetik? S mit várjak illy bíraktól, mit olly törvénykezéstől, mint e miénk? Hazám! hazám! s hazámfiak; volnátok csak egyszer illy szorongó helyzetben, azóta rég diszlenék törvényeitek közt a czélszerű büntető törvénykönyv. Volna törvény helyes, és igazságos védelem: alávetném magamat szó nélkül bíráimnak: — de így nem szűnöm megdaczolni e félszeg eljárás ellen. (az ajtón zörgés támad) Valaki

jó hozzám. — Hisz még a törvényszék nem ült össze!

ÖTÖDIK JELENET.

JULIA és AMÁLIA belépnek.

JULIA. (ölelésére rohan) Kedves bátyám!

KÁLMÁN. Julia! — te több vagy, mint nő!
— (ölelés) több mint testvér!

JULIA. Meglepett jövetelem? Nem reményléd-e ezt?

KÁLMÁN. Ha szinte jóságodtól várhatám is, ki reménylette volna, hogy ez meg fog engedtetni? Hisz nálunk a vádolt már elítélés előtt büntetve van. Szerencsés még az, ki, mint én, hogy a több rabtól tanácsot, útba igazítást ne vehessen, külön záratik. Julia képzeld e mi hazánkat s törvényünket; azon ember, ki országgyűlésen üléssel és szavazattal bír, elfogatik, bezáratik, pöre titkon vitetik, s még csak ügyvédével sem engedtetik megszólani.

JULIA. Ez sok, ez kegyetlenség!

KÁLMÁN. O Julia, kedves testvér! mondjam-e, hogy némileg ezt megérdemlém. Én szívemen viseltem hazám haladását mindenkor: azonban mégis legközelebb, midőn a megyei gyűléseken az el-

fogottak bűnvádi eljárásának jobbítása javasoltattott: én is ellene szegeztem magamat ezen korszerű rendeletnek. Volnék még egyszer gazdag és hatalmas: mindenben első lennék, ki ollyas indítványokat pártolna, mellyek a szegény elvetett népen könnyítenek. Lásd, nagyainknak a nyomoruság iskolájába kellene járniok! — De mondd, mikép jövőél hozzám?

JULIA. (Amáliára mutatva) E nőt ismered? Ez összejövételt egyedül jó szívének köszönhetjük.

KÁLMÁN. Amália, ön sokat tett értem; vegye érte forró hálámat.

AMÁLIA. Örömmel cselekvém, uram, a mit lehet. S tettem köszönetet nem igényel.

JULIA. Bátyám! mit reménylhetsz?

KÁLMÁN. Semmit, legalább semmi jót. Az alispány gyűlöl engem: ezt tudhatod, s mégis örvendek e gyűlöletnek, mert másként évekig kellene itt ülnöm, míg ügyem befejeztetnék.

JULIA. S mikor lesz vége a pörnek?

KÁLMÁN. Úgy vélem, ma végítéletet kapok.

JULIA. Kálmán — istenem! Nem merem kérdezni. Mi ítéletet vársz?

KÁLMÁN. Egykét évi fogság, Julia! — S nem több. Azonban rám nézve mindegy. Nevem be-mocskoltaték, büntessenek, miként nekik tetszik.

JULIA. Ezt ne mondd. O, bátyám nem képze-

lém, hogy az élet valaha itt hozzon össze bennünket! — Te csüggedtnek látszol — szemeid bádogadtak, s rajta sirás nyomai látszanak.

KÁLMÁN. A harag, szégyen, és a te sorsod könyeket fakasztának ki szemeimből.

JULIA. Fölöttem ne aggodjál. Én szabad vagyok; s méltatlan volnék nevemre, ha szenvedéseimben lélekkel nem bírnék. — De te gyanú alatt, és fogságban. Nemde, sokat szenvedsz?

KÁLMÁN. Én férfi vagyok, de te gyöngé nő s védtelen! én itt ülök, s ingyen hozzák helyembe eledeletem. De te szegény, lakodban fázol és éhez, s éjenként munkálkodnod kell. Arczod halvány, te nem vagy szokva a virrasztáshoz, nem munkához.

JULIA. Én örömet dolgozom.

KÁLMÁN. Örömet — s mégis lelkedet, testedet elemészti. Julia, ha bűnöm van, mellyért békén szenvedek, ez az, mert megbántottalak s nyomorba taszítalak. Bocsáss meg nekem ezért.

JULIA. Te ezzel olly gyakran szomorítasz.

KÁLMÁN. Mert mindenkor velem van képed, s öntudatom kinosan kel fel keblemben; s ha látom arczodat: mindenkor egy büntető boszús angyalt érzek fejem fölött.

JULIA. Én testvéred vagyok! — illy panaszokkal ne keserítsd magadat; ne engemet. Ha

megbántál valakit, kiért aggódnod kell: az nem én vagyok, hanem e leányka. (Amáliára mutat)

KÁLMÁN. Amália?

AMÁLIA. Grófnő — istenem, kérem önt; o, ne szóljon!

JULIA. Ő a mi jótevőnk! egykor szeretéd őt: de szerelmét kigúnyolád, s őt kevésre becsüléd.

KÁLMÁN. Amália hitelt ad ennek? — Ki mondá ezt önnek! — Hah! tudom már: Szenkey mondá!

AMÁLIA. Tehát — mégis — csakugyan való! Uram! hagyjuk ezt abba. Bohóság vala ezt megemlitenem; de szívem fájt, s én titkolni nem tudok.

KÁLMÁN. Amália, s ön gyűlöl engem? Kevésre becsül? meghidegült irántam?

AMÁLIA. O istenem!

KÁLMÁN. (kezét megfogja) Én szeretem önt — s egykor a szebb napokban ön is melegen érzett irántam; én ifjú voltam, hiú, könnyelmű s büszke születésemre, hibázhattam; s midőn világ, és szerencse összeesküdtek ellenem: azon keserű öntudatot kelljen-e magamban táplálnom, hogy ön is megvet engem, Amália?

AMÁLIA. (könnyezve) Nem, nem! nem gyűlölöm önt.

KÁLMÁN. Midőn utoljára együtt valánk, igen emlékezem e napra — Szenkey közbenjött. — Én

gyanitám mindjárt szándékát; mi összeczivódtunk, s csuda-e, ha fölgerjedésemben, s egy vágytárs jelenlétében olyakat mondék, melyeket mondanom nem kelle vala. Szenkey megsugá ezeket önnek, s ön hitelt ada neki, lehet, méltán. Ez vala minden vétkem. Szenkey önt szereté, engem gyűlölt. Ő eszes, de lelketlen ember: én tapasztalatlan és hiú valék. S így könnyen vezethetett a mélységbe, melyet gonosz szándékkal számomra készített.

AMÁLIA. Uram! —

KÁLMÁN. Igen kisasszony, ő rémitő ember. Boszú és harag mindenki gyöngesége. De midőn valaki időig táplálja boszúállási tervét, s végbevételére pénzt, fáradságot, szinlett barátságot elővenni nem iszonyodik: az nagyobb gonosz, mint kit sokszor szerencsétlen sorsa a törvény szigorúsága alá vet.

AMÁLIA. Gróf úr! megvallom, e szavak nekem fájnak. Ha ön e hangon beszél azon emberről: engemet sért, és szavait tovább nem hallgathatom.

KÁLMÁN. Érzelmét méltánylom önnek! Bocsánatot kérek. Szenkey szereti önt, s látom a kisasszony is őt. S én nem vádolom a kisasszonyt. Ön szívét követé, s ki követelhetné, hogy előbbi szerelméhez hű maradjon?

AMÁLIA. Uram, ön méltatlanul vádol.

KÁLMÁN. Lássá ön, én hiú vagyok, vagy nevezze ezt bárminek bennem. Megvallom, nekem fájdalmas, hogy ön engem, ki önt annyira szeretém, másnak szerelmiért olly hamar feledni tudott.

AMÁLIA. Nem, ne higgye azt ön, nem feledém önt. — De ön nem tudja viszonyaimat. Ha tudná, nem mondaná ezeket.

KÁLMÁN. S ön még képes magát menteni, Amália? Azon időben, midőn a gazdag Zalánfy szerelmével és pártfogásával dicsékhettek, úgy tartom, szükség nem kényszerítheté arra, hogy az alispány házába lépjen.

AMÁLIA. Istenem, istenem, s ön is olly balul gondolkozik felőlem? Ezt nem érdeklém.

KÁLMÁN. Kegyed nem szeret engem többé. Való, én hibáztam, s most szegény, megvetett s rab vagyok, kegyed pedig gazdag, szeretett s hatalmas.

AMÁLIA. (sírva) Gróf úr! — ön igaztalan. Én soha senkit nem szerettem önön kívül.

KÁLMÁN. Mit? — kegyed csak engem szereté, s kész vala mégis, kész vala olly ember házához menni, ki házamnak ellensége volt, ki engem gyűlöl, s kit alacsony boszújáért megvetek. — Ön teheté ezt, Amália? — Kegyed az alis-

pányt szereté, nem pedig engem. — Amália azon embert szerelmi tárggyul választá!?

AMÁLIA. E gyanú — fájdalmas öntől — ő nem szerelni társ — én ártatlan vagyok — ő testvérem. —

KÁLMÁN. Testvére?

AMÁLIA. Igen, ő testvérem; én nem valék önhöz gondolatban sem hűtelen. — Istenem! mit mondék?

KÁLMÁN. Hah! most nyílnak meg szemeim. — Ő tehát azon —? Igen, ki a Szenkey-családdal Amerikába ment, s most álarczot visel, másnak hazudja magát. — Hah, nyomorú!

AMÁLIA. Istenem, hibáztam; én olly egyszerű vagyok. Bocsásson meg, gróf úr, ön nem fogja azért megvetni őt. Bocsásson meg neki értem! Nemde, ön nem haragszik rá?

KÁLMÁN. Nem, nem, kedves Amália; legyen nyugodt. — (félre) Hatalmamban van a gyáva!

AMÁLIA. Helytelenül tevék; de bizom önben, hogy el nem árul. Azonban az idő elhaladt. (Julia-hoz) Távoznunk kell.

JULIA. Bátyám, reménylem, ismét látandjuk egymást.

KÁLMÁN. Ugy hiszem. Julia, most ismét bizom.

JULIA. Éljen szerencsésen. — (ölelés)

KÁLMÁN. Isten veled! — Isten kegyeddel,
Amália! (Julia s Amália távoznak)

HATODIK JELENET.

Megyei tanácsterem. Zöld posztóval bevont asztal, szé-
kekkel. Két megyei hajdu rakosgat.

ELSŐ HAJDU. Mihály, aztán tiszta papirost
kell mindenik elébe tenni! hiszen tudja már kend.

MÁSODIK. Ide vicespány úrnak kell egy darab,
a szolgabírónak is egy; ez is okos caput ám,
mindig jegyez, s azokat haza viszi, s otthon is-
mét leírja — egész protocoluma van már; — pe-
dig biz a nélkül is meglehetne. — Lám a többi
szolgabírák nem bánják, akár hogyan megy a
vármegye! — Itt a kövér táblabíró fog ülni: en-
nek nem kell papiros, mert úgy is mindig alszik;
ezen másik elébe pedig két darabot teszek, mert
szüntelen apró leveleket írka és dobál a többinek.
Ide is egy kell, pedig a ki itt ül, csak golyákat
fest papirosra. — No de ugy is van elég papirosa
a megyének.

ELSŐ HAJDU. Így; most minden kész. — Ma-
rabokról lesz a kérdés, ugy-e?

MÁSODIK. Azt hiszem. — De csitt, jőnek!

ELSŐ HAJDU. Csoda! — máskor mindig fél órával később kezdetett a kiszabott időn túl az ülés.

HETEDIK JELENET.

SZENKEY, és a törvényszék több tagjai jönnek.

SZENKEY. Tekintetes törvényszék, mikép említettem, akaratom az, hogy azon a várostól átküldött rab ügye végeztessék be! Ezt kívánom ma elítélni.

EGY TÁBLABIRÓ. Miután tudomásomra a megye börtönében sokkal régibb és terhesebb bűnnel vádolt rabot ülnek: ohajtottam volna inkább olyanoknak ügyét tárgyalni, kik már évek óta vannak pusztá gyanúra befogva. Azonban, miután tekintetes alispány úrnak így tetszik, s a pör és vádlott előhozatott, ellene semmi kifogásom nincs. Jövendőre azonban ohajtanám, hogy a bűnbeli pörök felvételében időszerinti sort tartanánk.

TÁBLABIRÁK. (mind) Helyes! az észrevétel célszerű! Régibb pöröket kellene tárgyalni.

SZENKEY. Ez ügy a közbátorságot érdekli, megyét és várost egyszersmind; úgy vélem, halasztást nem szenvedhet.

TÁBLABIRÁK. Legyen! — Helyes! alispány úrnak igaza van. — Olvastassék a pör! —

SZENKEY. Hozassék be a vádlott! (egy hajdu kimegy) Úgy gondolom, előbb általa hitelesítessük meg vallomását, aztán fogjunk az olvasáshoz; hosszúra nem fog terjedni.

TÁBLABIRÁK. Helyes! Lássuk a vádlottat!

NYOLCZADIK JELENET.

KÁLMÁN. (belép)

SZENKEY. Ön előnkbe hivatott, hogy ügye bevégeztessék. A törvényszék itélni akar ön felett. Fel fog olvastatni ön előtt vallomása. Figyelmezzen rá, nincs-e némi megjegyzése, s nem kíván-e valamit hozzá adni vagy lehúzatni. — Jegyző úr! méltóztassék olvasni. —

JEGYZŐ. (olvas) Zalánfy Kálmán —

KÁLMÁN. Bocsánatot, uraim! Mielőtt pöröm vizsgálatába ereszkednének, kijelentem, hogy én e vallomást megtettem ugyan, miután arra sürgettetem: de azt valamit érőnek el nem ismerem. Ugyanis bátor vagyok itt, mint főnemes, a törvény ellenére tett befogatásom, s börtönzésem tekintetében ünnepélyes ellenmondást nyilvánítani. Törvényeink állnak még, mellyek hazánk neme-

seinek szabad védelmet engednek. A tekintetes megye törvényszerű s igazságos kötelessége, hogy szabadságomat visszaadja, különben minden eljárását törvénytelennek, igaztalanoknak, s annál-fogva semmisnek tekintem.

SZENKEY. Jegyző úr! Méltóztassék a törvényt olvasni.

JEGYZŐ. (olvas) El lehet fogni a nemest is akárkinek a gyilkosság, lopás, ragadozás, rablás, útonállás, gyújtogatás miatt hevenyében, vagy a tetten avvagy folyvásti üldözésben, habár a célba vett bűnt még el nem végezhetette is. — S továbbá: azon nemeseket, kiknek vagy semmi, vagy lakjukon kívül alig van ingatlan vagyonuk, és gonosztettök kétségen kívül van, ha hevenyében vagy a tetten el nem lehetett is őket fogni: a nyomozás előtt is elfoghatják tulajdon bíráik.

SZENKEY. Reményilem, meg fog ön nyugodni e felett.

KÁLMÁN. En ártatlan vagyok. Azonban ki kell jelentenem, hogy e különben tisztelt törvényszéket sem ismerem el, így a mint van, illető bírámnak.

SZENKEY. Nem ismeri el ön? Mi kifogása lehet az ítélőszék ellen?

KÁLMÁN. Mi kifogásom lehet, alispány úr!? En úgy vélem s erősen hiszem, hogy nemesnek

csak nemesek lehetnek birái. Egy megyei törvényszék tagjainak, hogy fölöttem, mint bármelly nemes fölött ítélhessenek, nemesi rendből kell lenniök, s itt e megkívántatóság hiányzik.

EGY TÁBLABIRÓ. Ez vakmerőség! — sék-sértés!

MÁSIK TÁBLABIRÓ. Gondolja meg ön, hol áll, s vigyázzon szavaira!

SZENKEY. (félre) Mit akar ez? (fenn) Ön nem tudja, mit beszél.

KÁLMÁN. (előbbre lép) Igen, uraim, én tudom mit beszélek. Sohasem ismerem el egy olly törvényszéknek fölöttemi hatóságát, melynek elnöke paraszt — alacsony szolgai születés.

TÁBLABIRÁK. Mi ez? A rab eszelős!

SZENKEY. Vittessék vissza börtönébe!

KÁLMÁN. Nem, uraim, elmém ép, s vissza nem térek addig, míg el nem végzem. Itt ülnek egy törvényszék érdemes tagjai; tisztelettel tekintnek elnökükre, s nem tudják, hogy az egy alávaló szennyes pór, aljas csaló, ki idegen név alá rejti el születését; nem tudják, hogy alispányuk egy nyomorú álarczviselő, ki egykor szolgám volt, kit egykor mint bűnöst udvaromból kiűzettem, ki álarczossága által kétszeresen szolgájává, rabszolgájává alacsonyította magát, s kit én, a bevádolt, mint akárki, nagyobb hatalmasko-

dás büntetése nélkül (arczul csapja) arczul csapok s megvetek.

SZENKEY. (felugrik) Hah! ördög! vigyétek! fojtsátok meg!

TÁBLABIRÁK. (felugráltnak) A törvényszék méltósága meg van sértve! Mindaddig, míg alispányunk magát nem igazolja, vele egy széket nem ülünk.

EGY TÁBLABIRÓ. (Kálmánhoz) Mind ezt egykor be tudja ön bizonyítani?

KÁLMÁN. Kész vagyok. — Nézzék önök, nem valót szólék-e; nézzék sáppadását, álarczát le-téptem.

SZENKEY. Uraim! Ha e vádoltnak mondása alapos volna is: a törvény értelmében ellenem csak a Szenkey neven jövőknek lehet emelni; ide-genre vétkem nem tartozik. Egyébiránt a szék tagjait velem ülésre nem kényszeríthetem, s azért az ülést eloszlatom. (elindul, mentében Kálmánhoz) Ön győzött; de meglássa: győzelme mikép fog vég-ződni!

EGY TÁBLABIRÓ. (a másikhoz) Én az egész tör-ténetet nem értem. Hát hiszen tegyük azt, a mit tekintetes elnökünk kíván; ne bosszantsuk fel. Miért nem dictálnak nagyobb büntetést?

MÁSÍK TÁBLABIRÓ. Hisz nem arról van a szó!

Collega uram mindig aludt, s nem tudja, mi történt.

TÁBLABIRÁK. Ez különös! — Nem remény-
lettem volna! — Menjünk mi is! Ejej! ez ször-
nyűség! (Föcsóválás, és egymásközi beszélgetés közt a
függöny legördül.)

ÖTÖDIK FELVONÁS.

ELSŐ JELENET.

SZENKEY. (egyedül) Most vége mindennek. Az álom eltűnt, s ismét viharos tengeren vagyok. Gazdagság, hir, név egy szóra veszve vannak. — Oh én akarek boszút állani, s magam levék az áldozat. Most mit ér tudomány, tapasztalás, férfiúi erő? Visszaesem a szolgai sorsba, hol rám többé isten vigasztaló napja nem fénylik. Szolga? — szolga legyek? Nem; inkább meghalok. De előbb boszút állok. — Örvénybe taszított, s én magammal rántom őt annak fenekére. Hazám, hazám! mind ez nem történnék, ha annyi jó gyermekeidhez mostoha nem volnál. (az asztal mellé ül, s fejét kezére támasztja)

MÁSODIK JELENET.

AMÁLIA. (szobájából kilép) Gondolkozik! Istenem, mit szóljak hozzá? Merjem-e vigasztalni? — Bátyám! — nem szól! — Kedves bátyám! —

SZENKEY. Te vagy, hugom? Miért jössz?

AMÁLIA. Vétettem ellened — fájdalmadnak oka én vagyok. — Bocsáss meg!

SZENKEY. Te nem tudád, mit cselekszel. Szerelmed elkábított; te nem ismeréd őt; nem tudád, hogy e titok fölfedezésével mi hatalmat adsz kezébe. — Hugom, te szerencsétlenné tevéd bátyádat!

AMÁLIA. (sírva) Megérdemlem, hogy kárhóztass, elűzz magadtól. Dőre, rossz leány vagyok. Te olly jó valál hozzám, s én — bátyám — istenem! — csak ne néz olly szív repesztve rám. O mit tehetnék, hogy hibámat helyrehozhassem!

SZENKEY. Itt nem segít semmi, csak egy. —

AMÁLIA. Csak egy? És az?

SZENKEY. Én határozott vagyok; — mit teendek, meg fogod látni. Most még néhány szóm van hozzád magadért, tenhasznodért.

AMÁLIA. O ne szólj így hozzám. Nem értelek; de beszéded megfagyasztja véretem. Mit akarsz

tenni? Ha itt neved becsstelen: jer, hagyjuk itt e földet! Másutt is isten ege világít fölöttünk. Hadd itt a jószágot, melly nem a miénk, a nevet, mellyért üldözni fognak. Ha szegények leszünk is: azért nem esünk kétségbe. Hisz mi szenvedénk már szegénységet, megvettetést, s nyomorultak nem leszünk, mert munkálkodni és tűrni tudunk; melly kincscsel a gazdagok nem birnak. Menjünk messze, messze; s ha minden el hagy is, hangom még mindig képes lesz a szükségeseket megszerezni, — Énekelni és dolgozni fogok érted, s meglásd: boldogok leszünk. — Fegyed rázod? Miért nem akarod e várost itt hagyni? Mi köt e vidékhez? Megveted tanácsomát? Én nem tudok többet ajánlani — magamnál többet nem adhatok.

SZENKEY. Nem, hugom, nem távozom. Meggyőzve lásson-e engem az, kit gyűlölök? Nem soha! Most még százszorta jobban gyűlölöm őt, mint valaha. Erősebbnek érzem magamat, erősebb akarok lenni a legyőzetésben, mint vélné. Ő meggyalázott engem, s én — ! De hagyjuk ezt, ez nem tartozik rád. Elég jókor lesz később is megtudnod. Most figyelmezz arra, mit mondani akarok.

AMÁLIA. Te valamelly borzasztó tervet forgatsz elmédben, látom azt. O hagyj föl ezzel! Elé-

gedjél meg az étellel, úgy a mint van; nem akarlak hallgatni, nem szavaidra figyelmezní: de kérni, hogy feledd a történetket, légy ismét nyugodt, s jer velem távol vidékbe!

SZENKEY. Figyelmezz szavaimra, leány, mert egyszer késő leend. Rám ne ügyelj. Én tudni fogom, mit teszek. De te nő vagy és védtelen. Ime e jószág többé nem enyém. Nevem, vagyonom más tulajdona. De ha pör indítatnék is ellenem, azon javak, mellyeket enmunkásságom után szerezttem, idegenéi nem lehetnek. Mindaddig, míg elítélve, és így bűnös nem vagyok, saját szerzeményeimről szabadon rendelkezhetem. Ezek elegendők lesznek számodra, hogy jövőd biztosítva legyen. Egy csomót adandok kezedbe. Végrendelem lesz abba foglalva. Tedd el; s ha meghaltam: ne mulasd el magadat tüstént örökösömnek kihirdettetni. Reménylem, senki sem fogja tőled a hagyott javakat követelni; s így bár szegénynek születttél is, nem leendsz kénytelen vagy a változó nép kegyét keresni, vagy büszke gazdagok hajlékához járulni. Értettél?

AMÁLIA. (sírva) O te igen kegyetlen, s igen jó vagy egyszersmind. Ne szólj ezekről. Hadd el mindenedet, legyek szegény, nyomorú, csak ne hagyj el. Mit ér nekem — mit ér pénz, vagyon, mit ér minden, ha te nem leszesz? Ha tudnom

kell, hogy miattam, értertem — oh istenem! hisz te nem hagysz el engem, szegény hugodat. — Haragudjál rám, csak ne hagyj el!

SZENKEY. Nyugodjál meg, nem haragszom, szeretlek, miként ezelőtt; de a minek meg kell történnie, azt te meg nem akadályoztathatod. Te úgy sem valál megelégedve házammal. Ifjú valál, s én szigorú és komoly; — s most szabad léssz! — Koronként megemlékezendel rólam, kit a sors küzdeni, s jobb sorsért lángolni állított elő: de ki ohajtott célt nem érhet egészen. Azonban miért beszélem ezeket? Megyek, az irományt kezdedbe adom.

AMÁLIA. Bátyám! ne menj még el.

SZENKEY. Mit akarsz, hisz még látjuk egymást.

AMÁLIA. O ne távozzál! Nem tekinted kérelmemet, Megvetsz. Te olly hideg valál mindig!

SZENKEY. Gyermek! én javadat kívánom! Testvéred akarok lenni. (bemeleg)

AMÁLIA. Istenem! — Ő halni akar; igen, halni akar! — (egy székre ereszkedik)

HARMADIK JELENET.

JULIA. (belép) Köszönet, köszönet önnek, kedves kisasszony! Ön olly jó volt, hogy bátyámért közbeveté magát. Vegye köszönetemet.

AMÁLIA. Grófnő, mit beszél ön?

JULIA. Igen; künn hallám a megye szolgálótól, hogy bátyám elítélése elhalasztatott s börtönébe visszavittetett. Minek tulajdonítsam ezt másnak, mint önnek? Ön elég szerény a hálát el nem fogadni; de én érzem a jó lélek munkáit. Ön nagyon lekötölezett engem, Amália!

AMÁLIA. Ön téved, fölötte téved.

JULIA. Mit — tán nagyobb veszély fenyegeti testvéremet?

AMÁLIA. Nem grófnő — ön testvére ép — s nincs mitől tartania. Bátorságban van. De — oh istenem! Mi vagyunk — bátyám van veszedelemben. — Az ön bátyja, igen, a gróf örvénybe taszítja bennünket.

JULIA. Bátyám?!

AMÁLIA. Igen, és én. — Mert én valék a nyomorú, hálátlan s esztelen, ki sirját megástam boldogságunknak, s bátyámat örökre elvesztém.

JULIA. Mikép? — Szóljon ön!

AMÁLIA. O, hát nem emlékezik-e ön, hogy a gróf előtt kivallám, miként az alispány entestvérem. Akkor láttam mindjárt a gróf homlokát redőkbe vonulni; oh de nem vélém, hogy e redőkből házunkra olly vihar vonuljon. A gróf a törvényszék előtt kigúnyolá bátyámat, mint ki hajdan szolgál vala, s álarczviselőnek bélyegzé. S most ő hideg, mint kő; el akar hagyni, — s látása, szavai széttépik keblemet.

JULIA. Való, való. Ez nem is fordult meg elmémben. Azt véltem, hogy ő nevét törvény szerint viselé. — Ez nem szép, nem nemes tett vala, a világ előtt illy csalárdságot űzni.

AMÁLIA. Mit tudám én, törvényes vala-e vagy nem? — Önök által vádoltattam életem módjáért, és szívem el nem viselheté e vádat; kimondám, mit el kelle vala rejtenem, mert szívem fájt egy általam szeretett férfi félreértése miatt. S most mindenki szeretetét elvesztém.

JULIA. És testvéremmel mi történt?

AMÁLIA. Testvérével? — Hiszen mi történt volna? — Ő mégsem gyöngéden bánt velünk — s tőle kétszeresen keserűen esik e csapás! — Ő másodszor is visszaélt gyöngeségemmel. — Ez nem volt szép! — szegény bátyám!

JULIA. Ön bátyja megérdemlé ezt — én saj-

nálom önt — de lássa ön, a bűnnek buknia kell. E szerint ajánlom magamat.

AMÁLIA. Mit? Ön el akar hagyni? Ön nem mehet most, nem fog elmenni.

JULIA. Mit akar velem a kisasszony?

AMÁLIA. Mit akarok? Midőn önnek, grófnő, szüksége vala rám; midőn még segédelmet reményltem hatalmamtól, akkor önként hozzám jött, nemde? s nem távozik, míg kívánságát meg nem nyeré; most önök nem félnek: s megvetve hidegen távozik ön a szegény leánytól. Mondja meg ön: ez-e azon udvariság, mit az önök palotáiban gyakorolnak és tanulnak.

JULIA. Ön balul vélekedik rólam. Látja, én nem vagyok gazdag, sőt inkább szegény s nyomorú. Vélhetém-e, hogy ön rám számoljon? Mit tehetek én?

AMÁLIA. Sokat — mindent — ön szólhat bátyjával. Kérje őt, hogy vonja vissza szavát. Jelentse ki, hogy a mit mondott, nem való, költött, hogy azt csak haragjában, kétségbeesésében mondta. Így ismét helyre áll, reménylem, bátyám becsülete: addig pedig beszéljen ön bátyámmal is. Ő szereti önt. O ha tudná ön, mennyire szereti a grófnőt! — Istenem, ön szava, egy vigasztaló szava mindent tehet nála; — s én ismét visszanyerem bátyámat.

JULIA. A kisasszony igen sokat kíván?

AMÁLIA. Sokat, grófnő? sokat kívánok?

JULIA. Fájdalom! Mit vél ön, bátyám mikép volna kész visszavonni kimondott szavát, s mikép javasolnék neki illyesmit? Kisasszony! ő hibás, rab; de azért nemes, és Zalánfy vér!

AMÁLIA. Jó! megnyugszom ebben is. Önök jobban tudják, vajjon összeférhető-e ez a becsülettel, lovagisággal, nemes eredettel; — noha pedig úgy velem: nem első tett leendne, melyben a nemes vérű magyar, szavát mint helytelent megsemmisíti. — Azonban ezt ítélgetni nincs erőm. Önök elmések; nekem csak érzelmeim vannak: de azt tudom, hogy ön ismét földerithetné bátyámat. O tudja-e azt a grófnő, mit tehet a szerelem szava? Szabadító angyala lehet ön bátyámnak, ne vonja meg tőle jóságát!

JULIA. Úgy vélem, olly szilárd és erős férfiúnak, millyen az ön testvére, nincs szüksége nő vigasztalására.

AMÁLIA. Oh Istenem! ön még nem tudja: ő halni akar, elhagyni engemet!

JULIA. Halni? Mikép?

AMÁLIA. Mit tudom én? Homályos, és hideg beszédéből könnyen megérthetem, hogy ő nem akar élni. — Én nem tudom vigasztalni; de ön visszaadhatná életét; csak néhány szó, néhány

édes szó az ön ajkairól elfeledtetik vele a halált. Legyen ön szánakozó irántam!

JULIA. Reményli ön bizonyosan, hogy szavam megmentheti életét?

AMÁLIA. Igen, igen, miként ne? Hisz ön becsesb előtte, mint az élet.

JULIA. A kisasszony saját szíve után ítél. A lélekben eltökélt férfiúi határozat nem mindig hallgat a szív hangjára. — Azonban ön szíves volt irántam, midőn bátyám ügyében önhöz folyamodtam, s miként mondá, élet forog kérdésben; így megkísértem, kiengesztelni őt az élettől, bármilly öntagadásba kerüljön is, hogy ahhoz, ki családkat gyűlöli, nyájas szavakat mondjak.

AMÁLIA. Ön megtartja őt, igen, megtartja életét. Köszönet, forró köszönet, grófnő. (kezét csókolja) O ha meghálálni tudnám ezt!

JULIA. Hol van ön bátyja?

AMÁLIA. Szobájában; de mindjárt hozzám jövend; addig, ha úgy tetszik, menjünk szobámba.

JULIA. A mint ön akarja. (elmennek)

NEGYESDIK JELENET.

SZENKEY. (kilép) **Hugom nincs! — Hová ment?**
— **Tán szobájában lesz.** (menni akar)

KÁLMÁN. (belép) **Ki hozatott engem ide?**

SZENKEY. **Én.**

KÁLMÁN. (megvető mosolylyal) **Őn?**

SZENKEY. **Az alispány.**

KÁLMÁN. **Én nem ismerem alispányt.**

SZENKEY. **Még az vagyok. Azonban nem mint tisztviselő hivatám ide önt; hanem mint magányos személy, mint ember. Ön engem megsértett, meggyalázott, a törvényszék színe előtt gyalázott meg. Ez bosszút kíván. Ön semmivé tévé tekintetemet a megyében, s közbeszéd tárgyává magamat. Mindemellett is elég erőm volna önt megbüntetni, hatalmamban állana semmivé tenni önt: de én más bosszúállást ohajtok. Elégtételt kívánok öntől.**

KÁLMÁN. **Mit akar velem?**

SZENKEY. **Meg kell vinnia velem, válaszszon fegyvert.**

KÁLMÁN. **Vínom? — Önnel? — Nem, soha!**

SZENKEY. **Őn visszaretten a párbajtól? — Ez gyávaság!**

KÁLMÁN. Nem gyávaság, karom mindenkor kész a kihívó ellenében. De én csak magamhoz hasonlókkal vívok.

SZENKEY. Uram, miként érti ezt ön? —

KÁLMÁN. Ugy, hogy pórral, s ki egykor szolgám volt, párviadalba nem bocsátkozom.

SZENKEY. Gróf úr, éltem végső pillanatiban nem akarom keblemet fölingerleni. De őrizkedjék ön is indulatit fellázítani; mert lehet, hogy többé nem lesz ideje lelkével kibékülni. — Válaszszon ön fegyvert.

KÁLMÁN. Nem vívok.

SZENKEY. Nem? — nem akar ön vinni? mert ön felebb érzi magát nálamnál? Ön fényes születésű, főrangú; de tunyasága, kicsapongásai s elkövetett vétke, melly a törvény szigorúságát vonta maga után, lehúzták önt méltóságából mélyre, alacsonyabbra, mint a legszegényebb pórt, ki becsületesen eszi kenyerét. — Én munkáim, s hűségem árában egykori jóltevőm javait magaméivá tevém, szorgalmam többeket szerze azokhoz, hirt, becsültetést, hivalt nyertem; s mégis, ugy-e, ön fölebb áll nálamnál? Ön megvethet engem, mert ön ősei érdemeit, idegen érdemeket hozhat elő, s én csupán saját fáradozásaimat említhetem? Azért, mondom, ön illetlennek tartja velem megvinni. — Ön gonosztevő,

éji rabló: én tisztviselő, s önnek bírāja — s ön mégis felülérzi magát rajtam?! Ez, nemde ok-szerű, helyes? Törvényhozók, alkotmányszerzők, nézzétek e szép viszonyt, e szép igazságot!

KÁLMÁN. Mit akar ön e haszontalan ékes szavakkal? Ön szolgám volt egykor, s én nem vivok. Ön álarczot vett fel, s a törvény szerint rabszolgává tette magát. Ez alatomos, undok gonoszság vala; illy gonosztevőt, rabszolgát csak megvetek.

SZENKEY. Mig fölöttem ítélet nem hozatott, szabad s büntelen vagyok. Lássunk a dologhoz! Mondja ön, milly fegyvert kíván!

KÁLMÁN. Önhöz nincs több szavam. (menni akar)

SZENKEY. Megálljon, uram! Tőlem nem szabadul olly könnyen. Vissza! különben keresztül lövöm önt.

KÁLMÁN. Ez szörnyű! — Hisz ezt csak alacsony rabló — útonálló teszi. Én nem vivok.

SZENKEY. Vigyázzon ön magára, különben élve ki nem megy e falak közül. (a pisztolyt felé szegzi)

KÁLMÁN. Hah, ez alávalóság, nemtelen gyáva tett, engem így kényszeríteni! Ki teheti ezt? Mi joggal? Én tudom: mi az igazság, mit tart méltányosnak a világ ítélete. Illy viadal megtagadása

soha kárhoztatást nem talált, s így teljes joggal visszavethetem azt. —

SZENKEY. S én teljes joggal kényszeríthetem önt. Tudja meg ön, én halni akarok: de boszúlatlan e földet itt nem hagyom. Ön mindenemtől megfosztott: nevemtől, becsületemtől, s e meggyaláztatásért vinia kell velem!

KÁLMÁN. Ez ocsmányság — e bánásmód nem emberi!

SZENKEY. Önnek vinia kell. — Öné az első lövés, s lehet, porba hullok ön előtt; s akkor ön szabad. Ön különben is adós egy párbajjal, melyet egykor lekönyörögtem öntől; ön akkor engem félénknek tartá, nemde? Most, uram, visszaveszem kérésemet, s kiállok önnel, ha ezer halált ont is rám. Önnek el kell a párbajt fogadnia, vagy e ház lesz mindkettőnknek temetője.

KÁLMÁN. Legyen, mert éltem forog veszélyben, elfogadom, mint éltem védelemeszközét: de nem mint rendes és jogszerinti párviadalt, mellynek lelkem most, és mindenkor ellene mond. — Jó! — Adjon ön fegyvert — álljon előmbe, s keresztül lövöm mint gyilkost, ki éltem ellen törekszik.

SZENKEY. Itt a másik szobában! — Menjen ön! (félre) Mégis boszúlván, vagy boszúért küzdve

halok el, s ha fegyverem szerencsés lesz, e szer
(egy kis üveget mutat fel) megment az élet terhétől!
(elmennek)

ÖTÖDIK JELENET.

KATI. (belép) A kisasszony mégsem jő. Nem tudom, miért jár ezen házhoz. Én félek e helyen; minden olyan szomorú és haragos itt, mint néha tanítóm volt, ha leczkéinket nem tudtuk. Aztán mióta ide járnunk, a méltóságos gróf urat sem láthatjuk. Mit beszélek? Hiszen a gróf úr még azelőtt eltűnt tőlünk, mikor e házat ismertük. Már akármin van, de csak mégis e háznak tulajdonítom, hogy urunk elveszett. — Istenem! mi szép ifjú, és jó ember volt ő! Szegény kisasszony! (egymásután két lövés hallik) Hah—! istenem! mi volt az? Megnézem, mit lőttek! (kiszalad)

HATODIK JELENET.

AMÁLIA. (Juliával a szobából kirohan) Itt nincs senki. — Merre, merre történt a lövés?

JULIA. A hang kívülről jött!

AMÁLIA. Menjünk! Oh mi volt ez? Mint reszketek! (kifutnak)

HETEDIK JELENET.

SZENKEY. (előfut) Meghalt! — Boszúlva vagyok! S most nekem is halnom kell. (az üvegesét előveszi) Munkáim gyümölcse, egy egész élet fáradalmiból meritett kincs kezemben — ezen üvegese, egy kis ital! Ezért küzdöttem-e annyit — hogy e halálhozó nedvet nyerjem jutalmul! — Isten, isten! teremtsd egyformává az embert! — s ne engedd, hogy félszeg tudomány, s ostoba törvények embert embertől elkülönítsenek, s akkor milliók forróbban áldandják nevedet. Bünnöm, ha volt, az egyedül az emberi társaság félszeg alakításából, s nyomás, megvetés, lenézésből eredt, mert lelkem ég felé tört, s lerázni akarám a vaslánczokat, mellyekj emelkedésemet gátolták. Leend-e egykor a szegénynek jobb sorsa? Eltiltva lesz-e századokig milliók előtt a szabadság s alkotmányos élet? — Lesz-e idő, midőn a férfira; kit érdemei, tudománya fölemelnek, nem kiáltják rá: „Le a polcra, pór vagy.

s törvényt hozni, s azt végrehajtani nem érdemled!“ — Igen, lesz még egy jobb idő! — Oh meghalni illy korán! — erőteljesen! — Hugom! te egyedül maradsz, de még boldog lélsz; hisz boldog az, ki magas vágyakat nem hord magában. — Hah! miért ez ellágyulás? Élnem nem lehet! Üdvöz légy istenerejű ital! — Üdvöz légy! (az üveget kiiszsza, s asztal mellé székre ereszkedik.)

NYOLCZADIK JELENET.

AMÁLIA. (Juliával belép) — Bátyám itt! Hála — nincs semmi baj!

JULIA. (Szenkeyhez megy) Ön búsnak látszik.

SZENKEY. Ki szólít. (hátrafordúl) Kegyed, grófnő?!

JULIA. Amália azt mondá, hogy ön szenved, én sajnálom azt. Ön egykor melegen nyilatkozott irántam; szabad-e még most is hasonló érzetéről meggyőződöm?

SZENKEY. Kegyed, kegyed mondja ezt? Nem tudja, kivel beszél!

JULIA. Tudom, s mióta ön Amáliának testvére, többre becsülöm önt. Tudhatja, miért. Ne

legyen ön csüggeteg; ha részvétem némi érdekel bír ön előtt, fogadja el azt.

SZENKEY. Julia — grófnő — késő, késő — én szerettem kegyedet! — S megérdemlettem volna részvétét, barátságát. — Kegyed büszke, hideg volt hozzám. Keblem nemtője lehetett volna: hidegsége elfásulttá tett; — most többé nem érdemlem kegyed részvétét, nem szavát — tekintetét — elraboltam kegyedtől mindent, rossz, bűnös vagyok, s a haldoklónak nincs többé meleg szívre szüksége.

AMÁLIA. Haldoklónak! Bátyám — istenért!
(rá borúl)

SZENKEY. Ön bátyja — velem vivott — ő meghalt, megöltem őt. Ott a másik szobában. —

JULIA. (sikoltással a szobába fut) Meghalt! — Gyilkos! —

SZENKEY. Én — halok — hugom — az iromány — egy imádságot értem, s egy könyvet! — Oh, istenem! (meghal s összerogy)

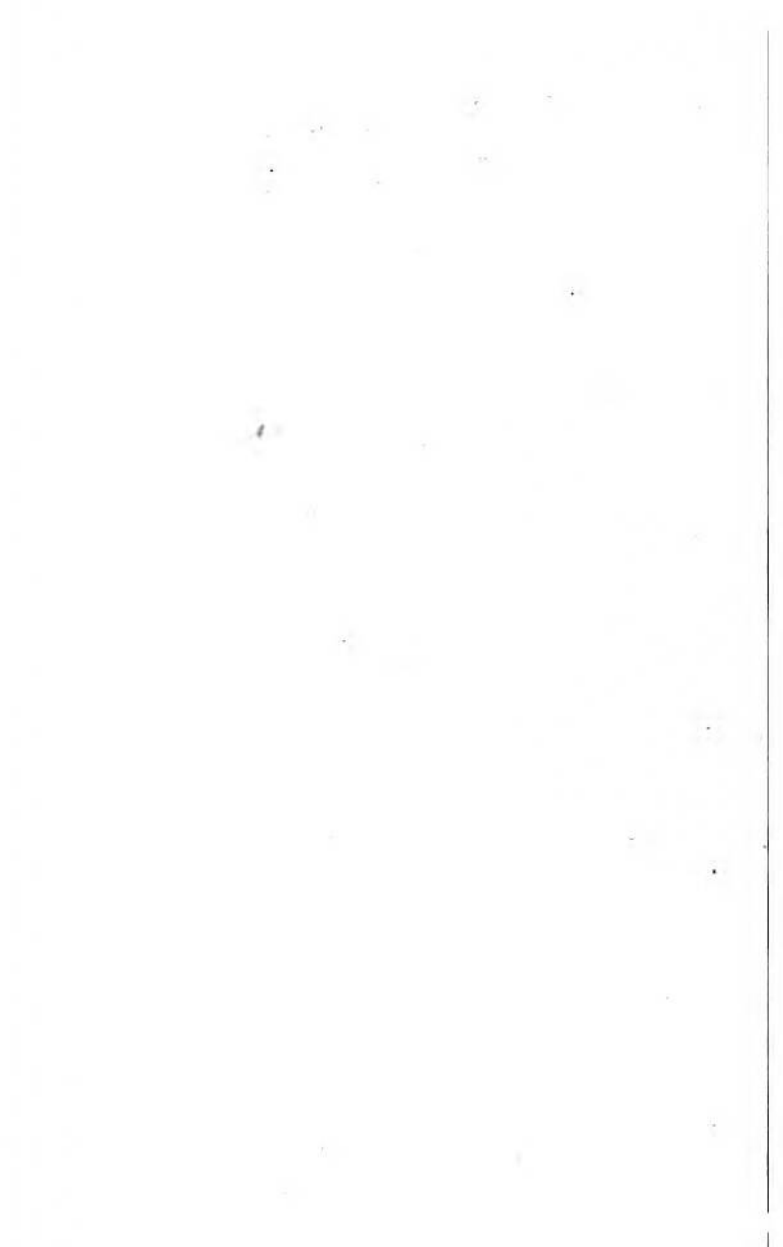
AMÁLIA. Irgalmas ég! — (rá esik.)

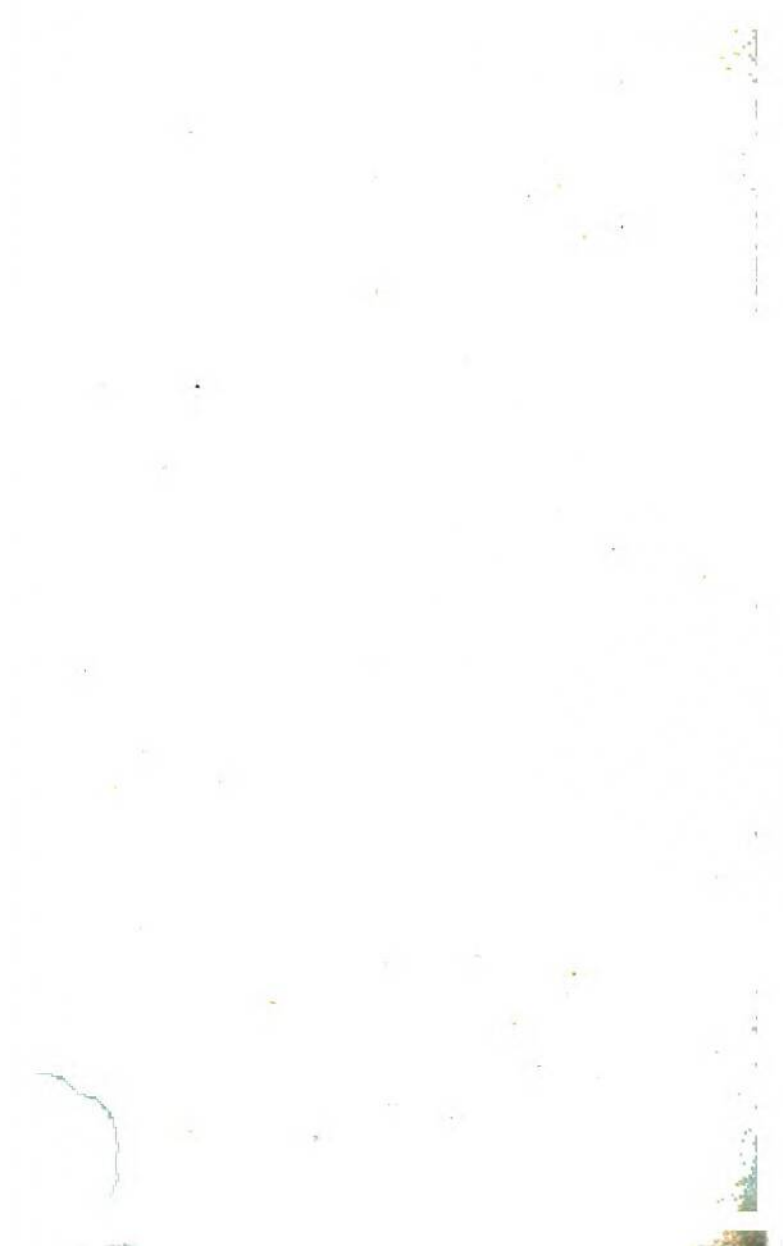
KILENCZEDIK JELENET.

TOLLASI. (belép, s a történetet látva, megütközik)

Mi ez? — Hah, bizonyosan párviadal! Ime a halál és bánat egyenlővé tévők a két nőt! — Ez érdekes ujdonságot még a holnapi hirlapba iktatom. — Azért órát, napot, helyet feljegyzek.
(tárczáját kiveszi és fr.)

(A függöny leesik.)

Österreichische Nationalbibliothek

+2

